ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 45-дахи жэлээ гарана.

УРЯАД УНЭН

Бурядай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 88 (11686)
1968 оной апрелиин 13, суббото
сэн 2 мүнгэн

ИЛЬИЧЭЙ ТҮРЭҺЭН НЮТАГТА

УЛЬЯНОВСК. (ТАСС-ай корр.). В. И. Ленинэй түрэһөөр 98 жэлэй ойдо зорюулагдаһан областной теоретическэ конференци Ильичэй түрэһэн нютагта апрелиин 11-дэ болоо. Институдуудай научна хүдэлмэрилэгшэд, партийна, совет хүдэлмэрилэгшэд конференцидэ хабаадаба. «Ленин ба социалис обществые шэнжэлхы ухаанай үндэһөөр хүтэлбэрилгэ» гэһэн элидхэл эндэ зүбшэн хэлсэгдээ.

ТҮРҮҮШЫН КОСМОНАВТЫН НЭРЭЭР

Москва хотын ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет дэлхэй дээрэ эгээл түрүүн замбуулин соогуур ниидэһэн Советскэ Союзай Герой Юрий Алексеевич Гагаринай нэрээр Калугын заставын талмайе нэрлэхэ гэжэ тогтообо. Энээнһээ хойшо энэ талмай «Гагаринай талмай» гэжэ нэрлэгдэхэ.

ХҮДӨӨ НЮТАГУУДТА ГЭР БАЙРЫН, КУЛЬТУРНО-АЖАҺУУДАЛАЙ БАРИЛГЫЕ СААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй

ТОГТООЛ

XIII съездын, партиин ...итедэй Пленумүүдэй ...дые республикын ...ажэ, табан жэлэй тү- ...жэлэй даалгабари ...ба соёл культурын ...тэды амжалта туй- ...дай АССР-эй Верхов- ...лэнэ. Үнгэрһэн хоёр ...промышленна про- ...лгын хэмжээн 1965 ...о 31,8 процентээр ...хэдэ промышленнос- ...үүд энэ үедэ 15 про- ...эн байна. Промышл- ...н барилга, худалдаа ... зониие эдеэ хоолой ... талаар хангалгын ... ашаглалгада үгтөө. ...н продукцииие үйлэд- ...лгые республикын ...алшад ехэдхэжэ ша- Совет засагай тогтоог- ... ойе тэмдэглэһэн жэл ... байба. Ойн баярай ...оохо худалдаха тү- ..., мяхан—115 про- ... процент, үндэгэн— ...оһон—113 процент, ... процент, овощ—105 ...лээ.

...мүнгэн олзо 1965 ...о дунда зэргээр 11 ...лээ. Нютагай Сове- ...кын хүгжэлтэ, бюд- ... хадаа республикын ...үдтахи культурно- ...гые үргэдхэхэ хэ- ... болоо. 1966— ...ологдоһон мүнгөөр ...дэа: 200 мянган ... талмайтай байрын ...иган һурагшадай ...гуулинууд, һургуу- ...гүй 2600 үхибүүдэй ..., 620 оротой боль- ... 89 байшан, клуб ...уд, 146 магазин, ...һуудалай хэрэглэм- ... предприяти ба бусад. ...уудые зайн галаар ...жэн хүдэлмэри хэг- ...аһуудаг худөө тос- ...центнь түбэй элект- ...н гал абана. 689 ки- ... клуб ба соёлой ...отекэ хүдөө нютаг- ..., радио, телевизор ...алшадай ажаһуу- ...рэн ороо. Колхоз, ... бусануул болбосон ...уд болгогдожо байна. ...утадуудай аймагуу- ...он сомоной Соведүү- ...д гэр байра, тосхо- ...тухэл, ажаһуудалай ...аралаа ехээр хан- ... асуудалнуудые Со- ...эдынгөө заседани, ...ануул дээгүүр таби- ... саг үргэлжын комис- ...ые эндэ олоор хабаа-

...өөнгын, Мухар-Шэ- ... болон зарим ондоо ... зониие хангаха хэрэ- ..., культурно-ажаһуу- ...эпэлүүлхэ талаар ... хэгжэжэ байна.

...рин социалис ре- ...лэй ойдо бэлдэжэ ... тосхон, һууринуу- ...лтэй болгохын тү- ...рысөөн республика ...сэтэйгээр эхилээ Соведууд, саг үргэл- ... болон депутадууд ...элүүлхэ талаар эһа- ... ябуулаа.

...сөөнэй түлэг үедэ ...алтатайгаар олохон ...лээ, заһабарилагдаа: ...рын 89 хулаг. ... соргонууд, 293 ... харгы, 93,6 мянган дүрбэлжэн метр тротуар болон үйлсэ асфальтаар хушагдаа, 166,7 мянган модон һуулгагдаа. Байрын 40 мянган дүрбэлжэн метр талмайда капитальна заһабарилга хэгдээ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ культурно-ажаһуудалай талаар хүдөө нютагуудые һэргээн хубилгахын түлөө социалис мүрысөөн үргэн дэлисэтэйгээр ябажа байна. Хүдөө нютагуудтахи гэр байрын болон культурно-ажаһуудалай барилга хадаа ажалшадай эрилтэдэ үшөөл хүрэнэгүй гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Совет тэмдэглэнэ.

Олохон аймагуудта гэр байра болон культурно-ажаһуудалай барилгые үргэдхэхэ талаар колхоз, совхозуудай; промышленна предприятинуудай арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Энэ хэрэгтэ һомологдоһон мүнгэн дүүрэн ашаглагданагүй. 1966—1967 онуудта республикын колхоз, совхозуудта гэр байрын ба культурно-ажаһуудалай барилгын түсэб оройдоол 73,0 процент дүүргэгдэээ. Энэ зорилгоор табигдаһан 2,5 миллион түхэриг хэрэглэгдэнгүй үлөө.

Баргажанай, Яруунын, Захааминай, Улаан-Үдын, Түнхэнэй аймагуудай колхозуудта барилга хангалтагүй ябуулагдана. Байраар, больницын болон һургуулиин гэрнүүдээр, үхибүүдэй зургаануудаар, библиотекэнүүдээр, коммунальна болон ажаһуудалай предприятинуудаар эдэ аймагуудай хүн зониие хангалга республикын бэшэ нютагуудайхида орходоо һураггүй доогуур байха юм.

Республикын Коммунальна ажахын министерство хүдөө нютагта барилга болхоохо түсэбөө дүүргэнэгүй. 1966—1967 онуудта гэр байра ашаглалгада оруулха түсэбөө министерство оройдоол 67,1 процент дүүргээ.

Колхоз, совхозуудай түб бууса, аймагай центр болон бэшэшье тосхонуудые бариха проектые түргэн зохёохо талаар ажалшадай депутадуудай аймагай, сельскэ, сомоной Соведүүд, тэдэнэй гүйсэдкомууд, барилга болон архитектурын хэрэгэй управлени, хүдөө ажахын, коммунальна ажахын министерствэнүүд, республикын проектын организацинууд зохисотой хэмжээ абанагүй.

Хүдөө тосхонуудые һэргээн барихa проектнүүдые табиха хэрэгтэ шалтагаанууд бии. Эдэнэй нэгэн юуб гэхэдэ, мэргэжэһэн архитектор болон ондоошье кадрнууд үсөөн байна. «Красноярскгипросовхозстрой» проектнэ институдай Буряадай филиалда үсөөхэн хүдэлмэрилэгшэд бии. Тэдэнэр энэ ехэ хүдэлмэриие хэжэ үрдинэгүй. Тиихэдэ хүн зоной ажаһуудаг тосхонуудые һэльбэн бариха түсэбүүд ехэ дутагдалтай байдаг.

«Бурятцелинстрой» трест, «Межколхозстрой» гэһэн республиканскэ нэгэдэл, колхоз, совхозуудай барилгын бригаданууд хүдэлмэрэе һайжаруулха зэргэтэй болоно. Хүдөөдэ культурно-ажаһуудалай барилга эрхилхэ хэрэгтэ «Бурятцелинстрой» багахан хубитаяа оруулна. Тэдэнэй хэһэн барилганууд унжагайрна, проектһээ хазагайруулагдана. «Межколхозстрой» нэгэдэлэй барилгын организацинуудта баһа имэрхүү дутагдал үзэгдэнэ.

Хүдөөгэй барилгын организацинуудай материально-техническэ үндэһэ һууринь һула зандаа. «Бурятцелинстрой» трестын, Буряадай «Межколхозстрой» нэгэдэлэй үйлэдбэриин баазанууд барилгын материал, деталь болон бусад хэрэгтэй юумые хүсэдөөр гаргажа шаданагүй.

Барилгын материалнуудай промышленностиин управлениин предприятинууд һүүлэй жэлнүүдтэ хирпиисэ галдаха түсэбөө дүүргэнэгүй. «Бурятцелинстрой» трестдэ, Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын министерствэдэ, түлишын промышленностиин управленидэ, «Забайкаллес» комбинадта мэдэлтэй саг зуурын хирпиисын заводууд муугаар хүдэлнэ.

Аймагай, сельскэ, сомоной Соведүүдэй гүйсэдкомууд, үйлэдбэриин управленинүүд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд барилгын материал нютагтаа үйлэдбэрилхэ, хэрэглэхэ асуудалда анхаралаа багаар табина. Хүдөөгэй хүн зондо тон шухала хэрэгтэй хирпиисэ, избёосхо болон барилгын ондоошье материалай үйлэдбэрилгэ олохон ажахыда ямаршье шалтагаангүйгөөр болюулагданхай. Хүдөөгэй барилгын организацинуудые инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаха тухай асуудал удаан шиидхэгдэнэ. Хүдэлмэришэдые профессионально-техническэ һургуулитай болгохо, тэдэниие бригададаа дуршүүлэн һургаха хүдэлмэри тон һулаар ябуулагдана.

Хүдөө нютагуудтахи гэр байрын, культурно-ажаһуудалай барилганууд хадаа материально-техническэ хангалгын муу, проектно-сметнэ документациин гээгдэлэг дээрэһээ унжагайрна. Илангаяа колхоз, совхозуудай зөөреэр хэгдэжэ байһан барилганууд удаарна. Хүдөө нютагуудтахи барилгын организацинуудта бии байгаа эдэ дутагдалнууд юу харуулнаб гэхэдэ, аймагай, сельскэ, сомоной Соведүүдэй олохон гүйсэдкомууд культурно-ажаһуудалай барилгые ёһоор хүтэлбэрилнэгүй. Барилгын организацинуудай хүтэлбэриие һайжаруулха, барилгын шанарые дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэдэй ажаһуудал харалсаха, барилгашадые бэлдэхэ тухай асуудал ёһотоор шиидхэнэгүй, хүдөөгэй барилгын түрүү дүй дүршэлые һулаар нэбтэрүүлнэ.

Партиин XXIII съездын тогтоолнууд дотор гүрэн түрын шухала асуудалнуудай нэгэн гэжэ табигдаһан хүдөө нютагуудтахи гэр байрын, культурно-ажаһуудалай барилгые хурдалхаха, хүдөө болон хотын хүн зоной ажаһуудалай хэмжээе адлидхаха асуудалнуудые тон шухалада тооложо, Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет ингэжэ **тогтооно:**

1. Хүдөө нютагуудта гэр байрын ба культурно-ажаһуудалай барилгын ябаса түргэдхэхэ, саашадань үргэдхэхэ, хүдөөгэй зоной ажал хүдэлмэриин, ажаһуудалай байдал улам һайжаруулха талаар шухала хэмжээнүүдые абахыень Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведые, министерствэнүүд болон управленинүүдые, ажалшадай депутадуудай аймагуудай, сельскэ болон сомонуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые, республикын ажахынуудай, барилгын болон проектнэ эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха.

2. Ажалшадай депутадуудай аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, түсэблэлгын зургаануудай, министерство, управлени ба ведомствэнүүдэй, республикын колхозуудай дурадхалнуудые анхаралдаа абан, гүрэнэй мүнгэ һомололгоор, эд хэрэглэгшэдэй холбооной болоод бусад эмхи зургаануудай гаргашаар хүдөө нютагуудта байрын гэрнүүдые, һургуулинуудые, пионернүүдэй лагерьнуудые, үхибүүдэй сэсэрлиг, яслинуудые, медицинын эмхи зургаануудые, соёлой байшан, клуб, библиотекэнүүдые, кинотеатрнуудые, магазин, столовонуудые, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадуудые, прачечна, банинуудые, спортын зал, стадионуудые болон бусад культурна ажаһуудалай эрилтэ хангаха барилганuудые 1968—1970 онуудта бэелүүлхэ түсэб хараануудые баталхыень республикын Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

3. Аймагуудай түб тосхонуудай нэгые, хоёр-гурбан колхоз, совхозуудай түб буусые генеральна түсэбэйнь ёһоор шэнэдхэн байгуулжа, комплексно барилгын туршалга хэжэ харуулха гэһэн дурадхалые һайшааха. Имэ барилга хэхэ һуурин газарнуудые тодорхойлхо, мүнгэ һомолхо, проектнэ документаци бэлэдхэхэ хэрэгые зохихо министерствэнүүдтэй, управлени болон ведомствэнүүдтэй, проектнэ эмхи зургаануудтай, ажалшадай аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй зүбшэн шиидхэхыень республикын Министрнүүдэй Соведтэ дурадхаха.

4. Аймагуудай түб тосхонуудай генеральна түсэб зохёолгые 1970 онһоо үнгэргэнгүй, колхоз, совхозуудай түб буусануудай проект табилгые 1971 ондо дүүргэхыень Хүдөө ажахын министерствые (нүхэр Власов), Коммунальна ажахын министерствые (нүхэр Бизюкин), барилгын ба архитектурын хэрэгэй управлениие (нүхэр Евтюков), «Красноярскгипросовхозстрой» гэжэ проектнэ институдай Буряадай филиалые (нүхэр Базаров), «Бурятгражданпроект» гэжэ проектнэ институдые уялгалха. Хүдөөгэй бусад һуурин тосхонуудай барилгын түсэб, схемэнүүдые 1975 онһоо үнгэргэнгүй табижа дүүргэхэ.

5. «Красноярскгипросовхозстрой» гэжэ проектнэ институдай Буряадай филиалые мэргэжэл һайтай кадрнуудаар хангаха, республикын колхоз, совхозуудта тэрэнэй хэдэг проектнэ хүдэлмэринүүдые үргэдхэхэ тухай хэмжээ абахыень республикын Министрнүүдэй Соведтэ дурадхаха.

6. Хүдөө нютагуудтахи барилгын шанарые һайжаруулхын зорилгоор, хүн зоной үмсэдөө баридаг гэрнүүдэй проектые шэлгэхэ, газар таһалжа үгэхэ хүдэлмэриие даалгахын зорилгоор аймагай архитекторнүүдэй дэргэдэ ажахын тоосоото бүлэгүүдые тогтоохыень ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, барилгын болон архитектурын хэрэгэй управленидэ һайшаан дурадхаха.

Хүдөөгэй барилгын түлөө аймагуудай архитекторнүүдэй харюусалга, үүргэ дээшэлүүлхэ, тэдэнэрэй зэргые техническэ талаар һайн эрдэм һургуулитай хүнүүдээр бэхижүүлхэ.

7. Сибириин ба Байгалай үмэнэхи байгаалиин эрхэ байдалда таарамжатайгаар зохёоһон культурно-ажаһуудалай барилгануудай, байрын гэрнүүдэй проектнүүдээр, макет, схемэ, альбомуудаар аймагуудай болон сельскэ, сомонуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые хангахыень барилгын ба архитектурын хэрэгые эрхилхэ управлениие, «Бурятгражданпроект» институдые, «Красноярскгипросовхозстрой» гэжэ проектнэ институдай Буряадай филиалые уялгалха.

8. Республикада хүдөөгэй барилгын дэлгэржэ байһаниие, тус асуудалаар холын хараанай зорилго тодорхойлхо шухала байһаниие хараадаа абан, хүдөөдэхи барилгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ научна практическа конференциие 1968 ондо зарлаха шухала гэжэ тоолохо.

9. Хүдөөдэхи барилгын эмхинүүдэй хүсые ехэ болгохын, үйлэдбэриинь баазые хүгжөөхын, барилгашадай ажалай эмхидхэлые нарижуулхын, барилгын техникэ хэрэглэлгые һайжаруулхын, барилгын түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын талаар шухала хэмжээ ябуулгануудые хараалан, бодото хэрэг дээрээ бэелүүлхыень Хүдөө ажахын министерствые, «Бурятцелинстрой» трестые, «Межколхозстрой» нэгэдэлые уялгалха.

10. Хүдөөгэй барилгын эмхинүүдые кадрнуудаар хангаха, тэдэнэрэй ажал хүдэлмэриин, гэр һуудалайнь байра байдалые һайжаруулха хэмжээнүүдые абахыень Буряадай профессионально-техническэ һуралсалай управленидэ, ажалай нөөсэнүүдые хэрэглэхэ управленидэ, Худалдаа наймаанай, Элүүрые хамгаалгын министерствэнүүдтэ, «Бурятцелинстрой» трестдэ ба «Межколхозстрой» нэгэдэлдэ дурадхаха.

11. Өөһэдынгөө мэдэлэй барилгын эмхинүүдэй материально-техническэ баазые бэхижүүлхыень «Бурятцелинстрой» трестые, «Межколхозстрой» гэжэ Буряадай нэгэдэлые, аймагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые ингэжэ уялгалха:

1968—1970 онуудта «Бурятцелинстройн» хүсөөр 13,2 мянган кубометр хабсаргамал железобетон үйлэдбэрилхэ хүсэтэй үйлэдбэриин баазануудые Хоридо, Хурамхаанда, Зэдэ посёлогто барижа, ашаглалгада үгэхэ, Гусиноозерск городто модо болбосоруулгын цех нээхэ, мүн тиихэдэ оньһожоруулагдамал нүүдэл колонно-нуудые (ПМК) барилгын механическа мастерскойнуудаар, бетонраствор бэлдэхэ түхэрэлгэнүүдээр, гаражнуудаар, котельнээр ба бусад шухала зүйлнүүдээр хангаха;

жэлдээ 70 мянган кубометр перлитобетон зүйлнүүдые, 40 мянган кубометр хабсаргамал железобетон зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ хүсэтэй үйлэдбэриин баазые 1969—1972 онуудта Улаан-Үдэ городто бариха;

туд тудтаа 3—5 мянган кубометр туфоблок жэл соо үйлэдбэрилхэ хүсэтэй цехүүдые Түнхэнэй ба Захааминай аймагта нээхэ, 1—1,5 мянган кубометр железобетон зүйлнүүдые жэлдээ гаргаха хүсэтэй полигонуудые Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Баргажанай, Зэдын ба Прибайкалиин аймагуудта байгуулха, жэлдээ 8 мянган кубометр хүрэтэр железобетон зүйлнүүдые бүтээхэ хүсэтэй полигониие Улаан-Үдын аймагта 1969—1970 онуудта барихыень «Межколхозстрой» нэгэдэлдэ даалгаха.

12. Республикын Министрнүүдэй Соведэй барилгын материалнуудай промышленностиин управлениие (нүхэр Петров) ингэжэ уялгалха:

а) мүнөө жэлдээ 68 миллион хэһэг хирпиисэ үйлэдбэрилдэг байгаа һаа, 1970 ондо 126 миллион хэһэг хирпиисэ гаргадаг болохо;

б) дулаанай сагта хүдэлдэг байһан Каменскын хирпиисын заводые түхэреэн жэлдэ хүдэлгэдэг болгохын тула 1969—1970 онуудта нэмэлтэ барилга хэжэ, жэлдээ 25 миллион хэһэг хирпиисэ үйлэдбэрилдэг болохо;

в) жэлдээ 50 миллион хэһэг хирпиисэ үйлэдбэрилхэ хүсэтэй Грязнухинска хирпиисын заводые 1969 ондо барижа эхилхэ;

г) жэлдээ 100 миллион хэһэг хүрэтэр хирпиисэ гаргаха хүсэтэй силикатна заводые Улаан-Үдэдэ барихын тула проектно-техническэ документаци табиха хүдэлмэриие 1969 оной проектнэ хүдэлмэринүүдэй түсэб дотор хараалха.

13. Нютагай барилгын материалнуудаар хүдөөгэй улад зоной эрилтые хангахын тула эрид хэмжээнүүдые абахыень ажалшадай депутадуудай аймагуудай, сельскэ болон сомонуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые, республикын Хүдөө ажахын министерствые, Хүн зоной гэр һуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствые, Буркоопсоюзай правлениие уялгалха. Дулаанай сагта хүдэлдэг хүдөөгэй хирпиисын заводуудай ажалые һайжаруулха, оньһожоруулха, избёосхын үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абаха.

Үмсэдөө гэр баригшадые үүдэнэй, сонхын хэрэгсэлнүүдээр, нарин дархалалгын модоной бусад зүйлнүүдээр хангахын тула тусгаар мастерской, цехүүдые республикын колхоз, совхозуудта байгуулхые һайшаан дурадхаха.

14. Барилгада хэрэгтэй болодог түмэр хэрэгсэл зүйлнүүдые республикын промышленна предприятинуудта бүтээн гаргуулха даабари һарын болзор соо зохёохыень Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

Хүдөөгэй барилгын эмхинүүдтэ хүдэлхөөр кадрнуудые бэлдэхэ асуудал шиидхэхэ. 400 хүнэй һууритай интернадтай профессионально-техническэ училищиин байшан Хори тосхондо 1968—1970 онуудта барижа дүүргэхээр хараалха.

15. Капитальна барилгын түсэб зохёоходоо аймагуудай, колхоз, совхозуудай түб тосхонуудта уһанай үндэр башнинуудые, колонконуудые, центральна котельнэнүүдые бодхохо хэрэгтэ анхаралаа хандуулхыень республикын Госпланда, Коммунальна ажахын министерствэдэ, Хүдөө ажахын министерствэдэ, аймагуудай ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ дурадхан һануулха.

16. Хүдөөгэй барилгын эмхинүүдэй материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ, барилгын проект табилгые һайжаруулхын тула:

а) РСФСР-эй Госстройдо сэхэ мэдэлтэй, жэлдээ 700—800 мянган түхэригэй проектнэ хүдэлмэри хэхэ аргатай «Бурятгипросельхозстрой» гэжэ проектнэ институдые Улаан-Үдэ городто «Красноярскгипросовхозстрой» проектнэ институдай Буряадай филиалай бааза дээрэ байгуулхые РСФСР-эй Госстройе гуйха:

б) «Бурятцелинстрой» трестын материально-техническэ бааза һайжаруулхын түлөө 1968—1970 онуудта 3,8 миллион түхэриг (тэрэ тоодо 1968 ондо—0,9 миллион түхэриг) капитальна барилгада үгэхыень РСФСР-эй хүдөөгэй барилгын министерствые (нүхэр Гущин) гуйха.

17. Хүдөө һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэриие саашадань һайжаруулхын зорилгоор имэнүүд хэмжээнүүдые хараалха:

а) һуурин тосхонуудай үйлсэнүүдээр, харгын захаар модо тариха, жэмэстэ модонуудай сэсэрлиг байгуулха, сэсэгүүдэй оранжерей тогтоохо, хамтын худаг, уһанай бассейнүүдые бариха болоод шухала санитарна хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ тухай холын хараата түсэбүүдые тодорхойлһон схемэнүүдээр һуурин тосхонуудые хангахыень аймагуудай, сельскэ болон сомонуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ даалгаха:

б) культурно-ажаһуудалай эмхинүүдэй, колхознигуудай, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай гэрнүүдые заһабарилха бригадануудые колхоз, совхозуудта, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадуудай дэргэдэ эмхидхэхэ;

в) тосхон һууринуудаа болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэнь ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, колхоз, совхозуудта, арад зондо газаалгаа һуулгаха сэсэг, модо үгэхэ, харгы, хүүргэ бариха, заһабарилха талаар тодорхой туһаламжа үзүүлхыень Ойн модоной ажахын министерствые, Коммунальна ажахын министерствые, автомобильна харгы зам заһабарилха, бариха управлениие уялгалха.

18. Гэр байрын, культурно-ажаһуудалай барилга хэхэ ябадалдань республикын колхоз, совхозуудта горитой туһаламжа үзүүлжэ байһан Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой хараа түсэбүүдые һайшаан, хүдөө нютагуудта, һургуули, клуб, больница, хүүгэдэй сэсэрлиг, ясли, магазин, столово, стадион болон бусад культурно-ажаһуудалай барилгануудые улам саашадань дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ шефскэ туһаламжые саашадань һайжаруулхыень Улаан-Үдэ городой промышленна предприятинуудай, барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхан һайшааха.

19. Соведүүдэй сессинүүд, хүдөөгэй ажалшадай, колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэ хүдөө тосхонуудта гэр байрын ба культурно-ажаһуудалай барилгые үргэдхэхэ, һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхыень, республикын Верховно Соведэй энэ тогтоолые дүүргэлтэ болгохын түлөө тодорхой хэмжээнүүдые хараалхыень аймагуудай, поселково, сельскэ болон сомонуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ һайшаан дурадхаха.

20. Хүдөө һуурин тосхонуудые шэнэдхэн бариха, болбосон түхэлтэй болгохын түлөө Октябриин 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөе саашань үргэлжэлүүлхэ шухала гэжэ тоолохо. Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй үндэһэ һуури табигша В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтая гэһэн уряа доро аймагуудай, поселково, сельскэ, сомоной Соведүүдэй энэ шухала хүдэлмэриие эмхидхэн дэлгэрүүлхыень гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ дурадхаха.

Хүдөөгэй һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохын түлөө аймагуудай, поселково, сельскэ болон сомонуудай Соведүүдэй, колхоз, совхозуудай социалис мүрысөөнэй, мүрысөөндэ илагшадые урмашуулха гурим 1968 оной майн 1 болотор зохёон баталхыень Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ дурадхаха.

* * *

Городой болон хүдөөгэй арад зоной байра байдалай хэмжээнэй илгаае усадхаха тушаа КПСС-эй XXIII съездын табиһан зорилгые бэелүүлхын түлөө, хүдөө нютагуудта гэр байрын ба культурно-ажаһуудалай барилга һайжаруулха тушаа хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые дүүргэхын түлөө республикымнай ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, үргэн олониитэ зоной бухы хүсэеэ гамнахагүй байһандань Буряадай АССР-эй Верховно Совет этигэжэ байһанаа элирхэйлнэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **А. ХАХАЛОВ.**

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **К. МАСЛОВ.**

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной апрелиин 9.

...дын судна заһабарилгын заводто Иван Дырганов, Владимир Щепин гэгшэд түрүү ...дархашана. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: модошо дархашад И. И. Дырганов В. С. Щепин хоёр.
Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

ВЬЕТНАМАЙ АРАДТА СОВЕТ АРАДАЙ БЭЛЭГ

„Хани талархалай корабль" Хайфон ошохонь

Далайгаар ябадаг «Раздольное» гэжэ корабль Владивостогой портын причалһаа тамаралгада һаяар гарахань. Зай хэмжээгээрээ холошье һаа, совет хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ дүтэ һанагдадаг баатар габьяата Вьетнам худар совет арадай бэлэг болохо бүлэг шэнэ ашаа абаашахын тула Хайфон ошохоор тамархаяа байна.

Энэнь Вьетнамые дэмжэдэг, эб найрамдал хамгаалдаг, Ази ба Африкын оронуудтай һаналаа нэгэдэн талархадаг совет комитедүүдэй, Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй, эб найрамдал хамгаалха совет фондын правленитэй хамта эмхидхэжэ, аха дүү арадтаа эльгээхэеэ байһан «хани талархалай хоёрдохи корабль» болоно. Бүхы дэлхэйн ажалшадай һаналаа нэгэдэн талархалгын үдэр—Майн 1-дэ тус корабль зориһон портдоо хүрэхэ. Тэрэнэй борт дээрэ эдеэ хоол, эд бараан, мүн Вьетнамай баатарлиг хамгаалагшадта Майн нэгэнэй һайндэрөөр барюулагдаха 10 мянган бэлэг бии.

Энэ ашаан хамта дээрээ нэгэ миллион түхэригэй сэнтэй юм. Аха дүү арадтаа эльгээһэн ашаатай «Солнечногорск» теплоход үнгэрэгшэ жэлэй зун түрүүшынхеэ Вьетнам ошоо һэн.

(ТАСС).

Залуушуулда—армиин хүмүүжэл

«Бүгэдэ ниитын сэрэгэй уялгата албан тухай» хуулиин гараһантай дашарамдуулан, «Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ алба хэхэ залуушуулые бэлдэхын тула комсомолой эмхинүүдэй ябуулха хүдэлмэри» тухай тогтоол ВЛКСМ-эй ЦК баталан абаа.

Сэрэгэй һургуулиин хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрүүлхые сэрэгэй комиссариадуудтай, частьнуудтай харилсаа холбоотой байхые, ерээдүйн сэрэгшэдэй университедүүдые эмхидхэхэ, оборонно-ниитын хүдэлмэри ябуулха һара үнгэргэхыень комсомолой эмхинүүдые уялгална.

(ТАСС).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР В. А. АБРАМОВЫЕ РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Олон жэлдэ научна, багшын ажал эрхилһэнэйнь түлөө, 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай кафедрын доцент Василий Абрамович **Абрамовые** РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **М. ЯСНОВ**

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **Х. НЕШКОВ**

Москва, 1968 оной апрелиин 4.

СССР-эй Композиторнуудай холбооной пленум

Совет Композиторнуудай холбооной ээлжээтэ пленум апрелиин 11-дэ Москвада нээгдээ. Октябриин ойн баярта республиканuудтахи холбоонуудай зорюулһан творческо ажалай дүн, СССР-эй Композиторнуудай холбооной IV съезддэ бэлдэхэ тухай зүбшэн хэлсэгдэхэнь.

(ТАСС).

ТАСС-ай мэдээсэл

„Луна-14" гэжэ совет станци һарын шэнэ дахуул болобо

Һарые шэнжэлгэ үргэлжэлһөөр.

«Луна-14» гэжэ автомат станци 1968 оной апрелиин 10-да ябадалаа удаарууулһанай һүүлээр һара шадархи замда оруулагдаад, һарын ээлжээтэ дахуулынь болобо.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН МИНИСТРЭЭР НҮХЭР Л. В. ВЛАСОВЫЕ ТОМИЛХО ТУХАЙ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ БАТАЛХА

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет **тогтообо:**

Бурядаай АССР-эй хүдөө ажахын министрээр Леонтий Владимирович **Власовые** томилхо тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1968 оной январиин 2-ой Указые баталха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной апрелиин 9.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН МИНИСТРЭЙ УЯЛГАҺАА НҮХЭР И. А. ИГНАТЬЕВЫЕ СҮЛӨӨЛХЭ ТУХАЙ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ БАТАЛХА

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет **тогтообо:**

Ондоо ажалда ороһонтойнь дашарамдуулан Илья Александрович **Игнатьевые** Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министрэй уялгаһаа сүлөөлхэ тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1968 оной январиин 2-ой Указые баталха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной апрелиин 9.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ГЭГЭЭРЭЛЭЙ МИНИСТРЭЭР НҮХЭР С. С. ДМИТРИЕВЫЕ ТОМИЛХО ТУХАЙ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗЫЕ БАТАЛХА

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет **тогтообо:**

Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министрээр Сергей Семенович **Дмитриевые** томилхо тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1968 оной мартын 22-ой Указые баталха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной апрелиин 9.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ГЭГЭЭРЭЛЭЙ МИНИСТРЭЙ УЯЛГАҺАА НҮХЭР С. Г. ДУГАРОВЫЕ СҮЛӨӨЛХЭ ТУХАЙ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗЫЕ БАТАЛХА

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет **тогтообо:**

Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министрэй уялгаһаа Соном Гомбоевич **Дугаровые** сүлөөлхэ тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1968 оной мартын 14-нэй Указые баталха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной апрелиин 9.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТҮЛИШЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН УПРАВЛЕНИИН НАЧАЛЬНИГААР НҮХЭР П. Э. РЕНЧИНОВЫЕ ТОМИЛХО ТУХАЙ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ БАТАЛХА

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет **тогтообо:**

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түлишын промышленностиин Управлениин начальнигаар Пурбо Эрдынеевич **Ренчиновые** томилхо тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1968 оной январиин 2-ой Указые баталха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной апрелиин 9.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТҮЛИШЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН УПРАВЛЕНИИН НАЧАЛЬНИГАЙ УЯЛГАҺАА НҮХЭР И. П. ИЛЬИНИИЕ СҮЛӨӨЛХЭ ТУХАЙ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ БАТАЛХА

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет **тогтообо:**

Пенсидэ гараһантайнь дашарамдуулан Иван Петрович **Ильиниие** Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түлишын промышленностиин Управлениин начальнигай уялгаһаа сүлөөлхэ тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1968 оной январиин 2-ой Указые баталха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной апрелиин 9.

ҺААЛИША ХҮБҮҮД

Эдэ зурагууд дээрэ байһан хүбүүд ямар ажал хэнэ гээшэб? Тэдэниие мэдэхэ танихагүй хүнүүд хонишодоор гү, али механизаторнуудаар хүдэлнэ гэжэ хэлэжэ болохо. Үгы, тиимэ бэшэ. Владимир Гомбоев Александр Жамьянов хоёр Сэлэнгын аймагта һаалишадаар хүдэлдэг юм.

Володя Гомбоев һаалишан болоһоор үнинэй. Тэрэ мүнөө арбан гурбадахи жэлээ һаалишанаар хүдэлнэ. Дүршэл шадабаритай болоһон энэ һаалишан ажалдаа жэл бүри амжалта туйлана. Жэшээнь, аймагай түрүү һаалишадай нэгэн Владимир Нурбуевич урзанда жэл үнеэн бүриһөө 3428 литр һү һааһан байна. Ойн баярай жэлдэ һаалиша хүбүүн тэрэ туйлалтаяа 4480 литртэ хүргэжэ, Буряад оронойнгоо һаалишадай дунда хоёрдохи һуури эзэлээ. Түрүү һаалишан Сэлэнгын аймагай суута һаалишад, Социалис Ажалай Герой Н. Жалсанова, Н. Тадвашкина гэгшэдтэй мүрысэнэ. Тэрэ мүнөө жэл үнеэн бүриһөө 4700 литр һү һааха гэжэ шиидэнхэй. Һаалишан энэ уялгаяа амжалтатай бэелүүлжэ байнхай. Тэрэ январь һара соо үнеэн бүриһөө 428 литр һү һаагаа. Февраль һарада үнеэн бүриһөөнь 400 килограмм һүн абтаһан байна. Мүнөө Владимир Гомбоев үнеэн бүриһөө сүүдхэдөө дунда зэргээр 15—22 литр һү һаана.

Владимир Гомбоев Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой Дунда-Бухэнэй һаалиин гүүртэ дээрэ ахалагша һаалишанаар хүдэлнэ. Гүүртын һаалишад жэл бүри ажалдаа амжалта туйлана. Эндэхи һаалишад үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3000 литр һү һаахын тула хаба шадал соогоо оролдоно. Гүүртын-хидэй энэ амжалтада Владимир Гомбоевой хубита яһала ехэ. Түрүү һаалишан хамта хүдэлдэг нүхэдтөө туһалдаг, заабари үгэдэг, залуу һаалишадые үнеэ һаалгажа һургадаг заншалтай.

Һаалиша хүбүүнэй амжалтатай ажал үндэрөөр сэгнэгдэнхэй. Тэрэ ойн баярай жэлдэ Арадай ажахын туйлалтануудай выставкын дээдын шагнал—алтан медальда хүртэһэн байна.

Харин Александр Жамьянов Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ фермэдэ һаалишанаар хүдэлнэ. Тэрэ һаалишанаар оройдоо хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байбашье, ажалдаа баһал амжалта туйлана. Ойн баярай жэлдэ үнеэн бүриһөө түсэбэй ёһоор 2510 литр һү һааха байһан аад, 2924 литртэ хүргэһэн байна. Саша ажалдаа амжалта туйлаһан дээрэһээ Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ хабаадаха түлөөһэгүй путёвкоор шагнагдаа.

— Сэрэгэй албанһаа бусаһаар автомашинын жолоошоноор ажаллаа һэм. Тэрэнэй һүүлээр трактористаар хүдэлөөб. Һаалишадай дуталдахадань гүүртэ дээрэ хүдэлхэеэ ерээ һэм,—гэжэ Александр өөр тухайгаа хөөрэдэг.

Һаалиша хүбүүн мүнөө жэл үнеэн бүриһөө 3000 литр һү һааха гэжэ шиидэнхэй. Саша энэ уялгаяа бэелүүлхэл байха.

Эдэ хоёр хүбүүд эрэшүүлэй эхэнэрнүүдһээ дутуугүй үнеэ һаажа шадаха байһые үнэн ажалаараа гэршэлээл даа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (дээдэ): В. Гомбоев, А. Жамьянов.

Г. РИНЧИНО.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

МАНАЙ БАЯЛИГ

Сабшалан, таряалан гээшэмнай манай колхозой ехэхэн баялиг хаюм. Тэрэнээ аша үрэтэйгөөр хэрэглэхын тулада артелиимнай гэшүүд хүсэлөө табижашье байна. Сабшалан һайжаруулха хоёр һаратай дашарамдан, колхозоймнай правлени, партийна организаци хэмжээ ябуулгануудые хараалжа, мүнөө үетэ наг шэбхэ зөөхэ хоёр звено эмхидхэнхэй.

Эдэ звенонуудай хүсөөр сабшалан дээрэ 600 тонно наг шэбхэ гаргагдаха. Механизаторнууд Анатолий Бальжанов, Шарлу Лыгденов гэгшэд тусгаар газар даажа абаад, га бүхэндэ 30—40 тонно наг шэбхэ зөөжэ байна. Сабшалан һайжаруулха хоёр һарын соносхогдоһонһоо хойшо Баян-Голой, Бортын сабшалангуудта нилээд ехэ шэбхэ зөөгдөө. Март һарада тэдэнэр 220 тонно шэбхэ гаргаха уялгаяа үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Тиигэбэшье республика дотороо ехэ хүдэлмэриин эмхидхэгдэжэ байхада, манай колхозой гэшүүд гансахан хоёр звеногой ажалые хараад байна бэшэ, харин малшад өөһэдөө горитой туһална. Ажахымнай эбэртэ бодо мал хорин газарта байрладаг, хамта зуу гаран хүн ажаллана. Тэдэнэр жэл бүри даажа абаһан сабшалангаа үтэгжүүлэлсэнэ.

Колхозой 3530 гектар сабшалангһаа нёдондо хамта 14 мянган центнер гэхэ гү, али гектар бүриһөө 6—7 центнер үбһэн хуряагдажа абтаа һэн. Мүнөө жэлдэ 8—9 центнер абаха хүсэлтэйбди. Колхозоймнай парторганизациин бюродо, правлениин заседанида 150 гектар сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулха гэжэ хэлсэгдээ. Бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэн энэ зорилгоёо бэелүүлхэбди.

М. ДОРЖИЕВ,
Захаамнай аймагай «Родина» колхозой зоотехник.

МАЛШАД, ТАРЯАШАД ҺУРАНА

Совхозой конторын сонхонууд үдэшэ орой болотор галтай байна. Ямар нэгэн суглаа, зүблөөн боложо байгаа гү гэжэ һанахаар. Контородо орожо, мэргэжэлтэдэй таһалгын нээлгэтэй үүдэндэ ойртожо ерэхэдэмнай, столнуудые тойроод 20-ёод ажалша хүрин шаратай хүбүүд ханада үлгөөтэй зурагуудые хаража, заажа байһан залуу хүнэй үгэ хэлэхые ехэл анхарангяар шагнажа һуубад. Удангүй тэдэ забһарлалга хэжэ, энээхэн зуура эндэ ямар һуралсалай хэгдэжэ байһан тухай һонирхобобди.

— Трактористнуудай курсын ээлжээтэ хэшээл үнгэргэгдэжэ байна. Мүнөөдэр расписаниин ёһоор газар элдүүрилгын агротехникэтэй танилсажа эхилбэбди. Харин тракторай оньһо шудалха талаар һүүлшын хэшээл үлэбэ. Үглөө, нүгөөдэрһөө трактор жолоодохо дүршэлдэ һургахын тула туршалга, һорилгонуудые хэжэ захалхамнай,—гээд хэшээл үнгэргэжэ байһан совхозой главна агроном Владимир Шубин хөөрэнэ.

Эндэ хөөрэлдэһэнһөө тобшолол хэхэдэ, механизаторнуудай бүтэдэ нийтын һуралсал нээрээшье һайнаар эмхидхэгдэжэ байһан янзатай. Хэшээлынь ходо саг болзортоо үнгэргэгдэнэ. Энээнииень тусгаар тэмдэглэлгын журнал дээрэһээшье эли хаража боломоор. Курсада һурагшад занятиһаа гээгдэдэггүй заршамтай. Тиигэнишьегүй яахаб даа. Машина техникын нюусые шудалха гээшэ амархан хэрэг бэшэ.

Оролдосото һуралсалай нэгэ нимэ жэшээ харуулая. Элдэб ажалда ябадаг хүбүүд Борис Колышев, Иван Потапов гэгшэд малай холын гүүртэ, отарануудта үбһэ тэжээл гү, али барилгын модо, шулуу зөөжэ байһанаа оройшог бусабашье, хэшээлдээ ходол үрдижэ ерэһэн байдаг юм. Курсада һурадаг олонхи хүбүүд механизатор болохо гэһэн үнинэй хүсэлые бэелүүлжэ байһан туладаа иимэл шударгыгаар һурана бшуу.

Энээнһээ урагша Пограничная совхоздо жэлһээ жэлдэ механизаторнууд дуталдадаг һэн. Хабар, намарай халуун ажалай үедэ илангаяа трактористнуудаар дуталдажа, бэрхэтэй байдалда ородог бэлэй. Тиимэһээл эндэ механизаторнуудай һуралсалда онсо ехэ анхарал хандуулагдана. Энэ жэлдэ хабарай тарилгын үедэ 60 трактор полидо гараха. Тарилгын хүдэлмэриие богони болзорто үнгэргэхын тула трактор, машина хоёр халаанда хүдэлгэгдэхэ болоно. Энээнэй тулада үшөө 13 тракторнистнууд хэрэгтэй. Трактор агтые жолоодон, полидо гараха хүнүүднай эдэл гээшэ. Март һарын һүүл багаар эдэнэр һуралсалаа дүүргэжэ, совхозой тракторно-таряан ажалай бригадануудта хүдэлхөөр эльгээгдэбэ.

Пограничная совхоздо малшадай һуралсал баһал муу бэшээр эмхидхэгдээ. Неделидээ нэгэ дахин, средада, Хяагтын адагай, Харанхын, Калинишнын һү һаалиин фермэнүүдэй болон гахайн фермын улаан булангуудта һаалишад, малшад, гахайшад сугларжа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлнэ. Энээнһээ урда ямаршье һуралсалда ябаагүй гү, али һая мал ажалда хүдэлхөөр ерэһэн хүнүүд гол түлэб зоотехническэ кружогуудта хабаадуулагданхай. Һаалишад, тугалшад, мал адуулагшад 24 часай программаар һуралсана. Мүнөө 18 хэшээл үнгэргэгдөөд байна. Илангаяа Хяагтын адагай фермэдэ энэнь урагшатай һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Эндэхи малшад хэшээлдээ бүлта эмхитэйгээр суглардаг.

Кружогые хүтэлбэрилэгшэ, отделениин зоотехник нүхэр Братенькова малшадай һуралсал эмхидхэхэ талаар ехэ оролдолго гаргана. Эндэхи залуу һаалишад үнеэ яажа зүбөөр һааха, эдеэлүүлхэ, тугалшад нарай мал эдеэлүүлхэ дүршэл заабари шудална.

Хони үсхэбэрилхэ мэргэжэлтэй Субагтын отделенидэ 14 отара хонид үбэлжүүлэгдэнэ. Түл абалгын харюусалгатай үе эхилхээ байхада, бүри жэлэй эхеэр хонишодой тусгаар хэшээлнүүд үнгэргэгдөө юм. Аймагай предприятинуудһаа хэдэн ажалшад хонишодто туһалхаяа ерэнхэй. Тэдээндэ дүй дүршэлтэй хонишодой туһалхаһаа гадна, хурьгадые харууһалха, эдеэлүүлхэ тухай отделениин зоотехник нүхэр Цыбиктарова хэрэгтэй зүбшэл заабари үгэһэн байна. Мүнөө ондоо тээһээ ерэһэн хүнүүд хонидой түл һайнаар, гарза хоролтогүйгөөр абана.

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.

Хяагтын аймаг.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

Болгариин магазинуудта «Мечта» гэһэн нэрэтэй электрическэ пеэшэнүүд орожо эхилээ. Энэ пеэшэн хадаа гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ ехэ туһатай байха.

ТАСС-ай фото.

Модо урадхуулгада бэлэдхэл

ГОЛ ГОРХОДНАЙ ХАРЬЯЛ

Үдэр үнгэрхэ тума хабарай игаабари дулаан үдэрнүүд олошоржо, газар дайдын саһан, гол горходой сэбдэг хүхэ мүльһэн хайлажа эхилэнхэй.

Эгээл энэ үеэр Үдын модо урадхуулгын конторын участогуудта бэлэдхэлэй хүдэлмэриин бурьялма хаһа ерээ. Худан, Анаа, Хүрбэ, Сунали, Үдэ голнууд үбэлэй нойрһоо һаял һэрижэ, үдэ багта захадаа хайлан, уурал һабана. Ингээд эдэ гол горхонуудай харьялан урдаха сагынь дүтэлбэ.

Нёдондо модо урадхуулгые бага гаргашатайгаар үнгэргэһэнэй ашаар 84 мянган түхэригэй арьбалалта хэгдээ, хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсэ дээшэлээ һэн. Энээндэ юун туһа хүргөөб, ямар арга боломжо хэрэглэгдэһэн байгааб? Байгалиин эрхэ байдал, сагай уларил һайн байгаа гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Модо урадхуулгын үедэ Үдын бассейнэй голнуудта уһанай хэмжээн ходо ехэ зандаа байгаа. Мүн конторын коллектив модо урадхуулгын үедэ оролдосотой һайнаар ажаллаа.

Модо урадхуулгын участогуудай коллективүүд эдэ үдэрнүүдтэ ехэл сүлөөгүй. Тэдэнэр байгша ондо бүхы дээрээ нэгэ миллион 126 мянган кубометр модо урадхуулха түсэбтэй. Энээнэй 840 мянган кубометрынь Онохойн модоной комбинадта, 286 мянган кубометрынь Буряадай мебелиин болон модо болбосоруулгын комбинадта, мүн шэлэй, авиационно завод, гортоп, барилгын предприятинуудта, городой бусад ажахынуудта хүргэгдэхэ юм. Гадна түмэр замаар ехэ модон бусад область, хизаарнуудай шэнэ барилгануудта эльгээгдэхэ.

Энэ жэлдэ Хүртэйн, Худанай, Хориин, Хүрбын, Хандагайн леспромхозууд үбэлдөө мүльһэн дээрэ модо зөөжэ ябталһан байна. Энээнэй ашаар ехэ мүнгэн алмаглаха, олон хүдэлмэришэд хүндэ ажалһаа сүлөөлэгдэхэ ушартай. 300 мянган кубометр модон мүльһэнэй хайлахатай хамта урадхуулагдахань гээшэ. Саһанай ехэшье һаань, Худан, Үдэ, Хүрбэ, Анаа голнуудай эхинүүдтэ хамта дээрээ 12 миллион кубометр мүльһэн тошон болгогдон хүргэгдөө. Тэрэнэй даамгай хайлажа байһанай ашаар июнь—июль һарада гол горходой уһан ехэ зандаа байдаг.

Модо урадхуулгада эртээнһээ һайнаар бэлдэхэ шухала. Нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ, харюусалгатай зорилго модо урадхуулагшадай урда мүнөө табигданхай. Юуб гэхэдэ, энэ жэл модо урадхуулгын график октябриин нэгэндэ дүүргэгдэхэ. Тиихын хажуугаар урда жэлнүүдтэ уһан соо шэнгэһэн, эрье шадар үлэһэн модые суглуулан абаха ажал хэгдэхэ бай-

---

ХҮРШЭНЭРЭЙ МҮРЫСӨӨ

Кировэй нэрэмжэтэ колхоз табан жэлэй түсэбые болзорһоо урид дүүргэхын тула жэлэй эхиндэ социалис мүрысөөндэ оролсожо, «Восход» колхозые мүрысэхөөр уряа бэлэй. Улаан-Үдын аймагай энэ хоёр ажахы үхэр малайнгаа тоо толгойгоор, газар таряалангаараа адлишуу юм. Колхозууд мүрысэхэдөө газар таряалан һайнаар эрхилжэ, малай, газар таряалангай продуктнуудые гүрэндэ ехээр худалдадаг болохо гэһэн хараа түсэб урдаа табиһан байгаа.

Эндэ хабарай тарилгада бэлэдхэлэй тон ехэ удха шанартай байһаниинь мэдээжэ. Иимэл дээрэһээнь эдэ үдэрнүүдтэ хоёр ажахын түлөөлэгшэд өөр хоорондоо ябалсажа, тарилгада хэр зэргэ бэлдэһэнээ шалгалсаа. Эгээл түрүүн Харганаагайхид доодо-жэрэмэйхидтэ айлшалһан байна. Тэрэнэй һүүлээр «Восход» колхозой түлөөлэгшэд артелиин түрүүлэгшэ П. А. Горбунов түрүүтэй Кировэй нэрэмжэтэ колхозой таряашадай тарилгадаа хэр зэргэ бэлдэһэниие шалгажа үзөө. Тэдэнэр эндэ ерэхэдээ эгээл түрүүн таригдаха үрэһэ хүрэнгыень хараһан байна. Ушар юуб гэхэдэ, Харганаа нютагай таряашад һүүлэй жэлнүүдтэ таряанай муу ургаса хуряадаг байгаа бшуу.

Колхозой агроном В. Ц. Бадмажанов айлшадаа складууд соогуураа ябуулжа, тарилгада бэлдэһэн үрэһэ хүрэнгэеэ харуулһан байна. Кировэйхидэй үрэһэ хүрэнгэеэ хадагалдаг складууд соонь гуримтай, ариг сэбэр. Гадна ороохо хүрэнгын ямар сортын, хэды шэнээн, хэр сэбэрлэгдэһэниинь бэшэгдэнхэй.

Һайн даа, һайн. Манай колхоздо нимэ юумэ байхагүй. Ажахыдаа бусаһаар үрэһэ хүрэнгэеэ иигэжэл хадагалдаг гуримтай болохобди,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Горбунов хэлэбэ.

Складуудай хажууда хабарай тарилгада ябахаар бэлэн болгогдоһон техникэ жэрылдэнэ. Айлшад энээгүүр ябажа, трактор, плуг, сеялкэ болон бэшэшье техникэ хэр зэргээр заһабарилагдаһыень шалгажа үзөө. Энэ шалгалтада «Восход» колхозой МТМ-е даагша В. Ф. Михалёв, түс ажахын арадай хиналтын бүлгэмэй түрүүлэгшэ И. М. Фомин, агроном Я. И. Шилин болон бусад хабаадалсаа. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой инженер А. Ц. Чагдуров, агроном В. Ц.

...МЭҺЭЭ ХЭҺЭГҮҮД

Николай ДАМДИНОВ

...ИНИИ БАГША ЛЕНИН

(Бабушкин хэлэнэ)

...РОЛТО

...суута далайнгаа шулуулиг эрьедэб.
...боргүй, тэнгэри—бүришье һааб даа
...гэтэлсээндэнь—ербэдэнэб,
...гшхэһэн газарта багса шаагдаал.

...—сэгээн тэрэнгеэр сэсэглээд,
...анай хүтэл байсаар хаяатажа,
... хото бодоно уняартажа,
...э хүдэр үбсүүгээ сэлеэд.

...андал хирэгүй арюуе, Байгални.
... хүн хаанаһаа абалтай хаб даа?
..., зоригоо мүхөөд байбални,
...ал хаанаб, хэлыш намдаа!

...анай хормойн шулуун үнсэгые
...ид нэшээд лэ һөөргөө жороолно
...ал өөрынгөө харюу үгые
... гү—хэлэнгүйгөөр зорёолно.

...раад, тэхэрихымни тэндэхэнэ
...ды сооһоо зэдэлһэн юумэдэл.
...алхинай ааша гү, али бү мэдэл)
...иран, тодоор үгэнүүд хүнхинэбэ:

...алата дурасхаал намда бии юумэл.
...э шадахагүй тэрээни намһаа бэшэ хүн.
...гү? Дуулаһан ёһотойш: Бабушкин.
...юнгүй хөөрэхэ гэбэлни—иимэл...»

1.

...л хотын захада гараад,
...ахамаар саашалаа һаашни.
...ургын харгы зубшаад.
...олойнууд урдаһаашни
...алэн угтажа байхал.
...одэндэл уһабхюу шэлтэй.
...нһээ бүридөө гү гэлтэй
... байранууд хүлеэн хизайхал.
...ай машина бүтээдэг завод.
...брика—Торнтоной...
...н соо хурхиран зобоод.
...аба гэһэн тооной.
...огоор хүнжэлөө сэлиһээр,
...д бодоно түмөөрөө...
... адлил түлхисэлдэһөөр.
...банам бишье өөрөө.

...тэй хори наһандаа,
...а һаял харанхай.
...та саарһа һугадаа
...ылэн хадагаланхай.

...нь—Ильичэй зураһан.
...да яахагүй дүтэл даа.
...оомнай дэбижэ гараһан
...итай шубуухай мэтэл даа.

... зэдхэн, бусалһан уһан.
... халаанһаа бусалган,
...эглэл, байра һуудал—
...имнай дайраһан асуудал.

...—энэ, Саашадаа—ухаатай.
...эй болоходоо бидэ
..., гүрэн түрэ тухайдаа
...бди—болзорой ерэхэдэ!

... Невагай саада эрьеэр
...затай шубууд элилдээ.
... тэдээндэ бахардуу һэргэгээр
... хадиай сэдьхэлээ дэлилдээ.

...ралаз зүбшэн хэлсэнэ,
...ь, тудхаажа бэшээл!»—гэлэ...
... тэрэ алхамуудыемнай,
...аһан хүнүүдыемнай
... түүхэ соо бэдэрэ:
...элээд—ехээр бү гайха—
...арэтэй минишье нэрэ
...ихэдэ холбоотой байха).

2.

— Зоболонто нэлэнхы юртэмсэдэ
Золыень олгожо үгэхээ хүсэһэн
Түмэр зориттой тэмсэлшэдэ
Түбиин баярнууд хорюултай бэшэ һэн.

Үсэд тэмсэлһээ ондоо зорилгогүй,
Үмсын жаргалые шоо үзэхэдөөш,—
Сэдьхэл зүрхэнэймнай изагуур сүсэгы
Шэлдэншэжэ хатаагүй хэзээш.

Ганса би бэшэб, нүхэдниш гэршэлэг,
Гайхамшаг һайханда шүтэгшэ һэмди даа.
Булжамарайшье дуун, Пушкинайшье шүлэг
Буршаадаг маниие байһан бэшэ даа.

Сагайнгаа хүсэхэдэ, маниие отожо,
Сахюур сэдьхэлэймнай гүлмэрые гайхан,
Дулаахан манатай нэгэ үдэшэ
Дураншье сонхымнай тоншоһон байхал.

Гараа үгэлсэн, даб гэхэдэмнай,
Гансал гасалан юм: ехэнхидээ
Шороной түмэр лэ шэнхинэхэдээд,
Шортоо бодогшо һэн тэг дундамнай.

Хүнхинэн долгилжо дороһоо эхилээ.
...Хүдэлмэришэ Петербургмнай һүртэйгөөр
Баримш тэрэ үеэр түрүү нүхэдтэйгөө
Владимир Ильич хаагдашоо бэлэй.

Ушаргүй мүрдүүлэн баригдашоод,
Унхидуу полициинхидтэ удаа дараа
Тиихэдэ түрүүнхеэ мүшхэбэри гара...
«Тэмсэлэй холбооной» ударидагшад.

Тэрэл үдэрнүүдтэ (хабар—айлшанай
Харьялан шааяха сагынь дүтэшэг)
Шпалерна үйлсын барагар байшангай
Шагаабари өөдэ һэргылэн гэтэжэ,

Ургы сэсэгтэл, жабарта найган,
Удааран зогсодог болошоо һэмнай
Нариихан бэетэй, залуухан байһан
Надежда Крупская—багша басагамнай

Манай заводой үдэшын һургуули
Махоркын, булгайр сабхиин үнэртэй.
Ажалша модохир хурганууд бүдүүлин
Арбайлган үзэгөө холбоно хэбэртэй.

Хара юбкэтэй, сагаан блузкаараа
Класстаа орожо һургадаг һэн манаа,
Эрдэмэй эхиндэ һүбэлгэн үгөөрөө
Эелдэр даруухан Константиновна

Ингэжэ һургуулида—Крупскаятай,
Ильичтэй—кружогтоо уулзан дандаа,
Хоюуландань ухаа заалгаха заяатай
Хомор жаргалда хүртэһэн хүм даа.

Үзэл нэгэнтэй тэдэ хоёрой
Үгэншье адляар дуулдахал заримдаа
Иимэһээ олонто үдэшэлэн орой
Ильичэй Крупскаяе бусаха замдаа

Хэшээлэй һүүлээр гэртэнь үдэшэжэ,
Хэмгүй халуунаар хөөрэлдэхэдэншье,
Орёо таамагаар тухайлан шэбшэжэ.
Орэйдоо гайхадаг үгы һэн хэншье.

Ильичэй абаашуулһанай хойто үдэртэ
Эрьежэ дуулгаха һанаатай ороходом,
Түбхэн даруу багшамнай гэнтэ
Түргэнөөр һууриһаа харайжа бодон,

Үхибүүн булхагар уралаа хазашоод,
Үгэеэ олоходоо: «Володя...»—гэлэйл.
Шулуун пеэшэнэйнгээ булангы түшөөд.
Шуһагүй сагаахан болошоо бэлэйл...

Хожомоо ушарынь хуу ойлгогдоо һэн.
Холын Шушенска Ильич үлэгдөө һэн.
Удангүй хойноһоонь баһа сүлүүлхэдэ...
Уфагай орондо Шушенска гарахаяа

Хайра гүйн бэшээд мордон гэхэдээ.
Хадамайнь басаган гээд элирээл Крупская
...Үзэл сурталай хажуугаар үшөөл
Үрэ зүрхэнүүдынь нэгэдэһэн байшоол.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

БАГШАНАРТА ТУҺАТАЙ...

Һаяхан Буряадай номой хэблэл Д. Д. Ошоров Е. С. Куриганова хоёрой хамтаран зохёоһон «Буряад хэлээр эхин һургуулиин II—IV классуудта хэрэглэгдэхэ дидактическа материал» гэһэн тон хэрэгтэй, аша туһатай ном гаргаба. Энэ ном шэнжэлэн уншаад байхадаа, удаань хэды үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Манай республикын һургуулинууд ерэхэ 1969 онһоо эхилжэ шэнээр зохёогдоһон программаар һуралсалайнгаа ажал хэрэг ябуулжа эхилхэнь. Мүнөө тус шэнэ программа тухай республикымнай дүй дүршэлөөр баян багшанар хөөрэлдэжэ захаланхай.

Һаяхан «Буряад үнэн» газетын хуудаһанда буряад хэлэ, литературын багшанар һанамжануудаа тунхаглаһан байна. Эндэ Чисаанын дунда һургуулиин буряад хэлэнэй багша Чимит Дарибазароной газетэдэ тунхаглаһан статьяһаа хэды үгэ дамжуулая. Нүхэр Ч. Дарибазарон ингэжэ хэлэнэ: «Буряад литература зааха һаа, багшанар мүн лэ бүхы тээһээнь хаража, бодожо үзэхэ ёһотой. Гансал һургуулиин учебнигээр хэшээл үгэхэдэ, яаха аргагүйгөөр багадаха гэжэ һанадагби». Энэ хэлээшэнь тон зүб гээшэл ха.

«Буряад хэлээр эхин һургуулиин II—IV классуудта хэрэглэгдэхэ дидактическа материал» гэһэн номой авторнууд эхин һургуулиин классуудай багшанарта туһаламжа болгон бэшээ.

Багша 2-дохи класста хэшээл үгэжэ байна. Урда хэшээлдэ үзэһэн темэеэ дабтаад, хүүгэдэй гэрэйнь даабаринуудые шалгаад, шэнэ темэ гараха тухайгаа багша һурагшадтаа дурадхаад, ойлгуулан хөөрэжэ эхилнэ. Удаань шэнэ темээ тайлбарилһанайнгаа һүүлдэ багша һурагшадайнгаа хэр зэргэ темээ ойлгон хадууһые гэршэлэн, бэшэлгын хүдэлмэри ябуулжа эхилнэ. Одоо эндэл багшанар буряад хэлэнэйнгээ номһоо тусхай упражненинүүдые һурагшадта дүүргүүлнэ. Эндэ багша Ч. Дарибазароной хэлээшэ болоно ха юм даа. Хэрбээ багша энэ мүнөө гаргагдаһан үхибүүдэй ухаан бодолые улам гүйлгэхэ иимэ дидактическа зохёолой байбал, энээн дээрэһээ хараад хүүгэдтэ шалгалтын упражненинүүдые хүүлэхэ һааб даа. Эндэ жэшээ болгон нэгэ карточка тухай тайлбарилан харуулая. Шэнэ темэ: «Түргэн, удаан аялгануудые бэшэхэ дүрим». Иимэ темэ гаража байхадаа, нэгэ һурагшада иимэ упражнени дүүргэхыень дурадхая: Удхаарнь тааруулжа, удаан ба түргэн аялгануудые хүсээжэ бэшэхэ. «Хара ...лэн гараба. ...лэн шоно улина. Зундаа ш...дэр унадаг». Багшынгаа шэнэ темые тон һайнаар шагнажа һууһан һурагша энэ упражнени дээрэ өөрынгөө ухаагаар хүдэлхэдөө, гараһан темэеэ бүхөөр ойлгохол болоно бшуу.

Ерэхэ жэлдэ республикымнай һургуулинууд шэнэ программаар хэшээлээ ябуулдаг болохонь. 3-дахи класста үзэдэг темэнүүдые ерэхэ жэлдэ 2-дохи классайхид үзэн шудалдаг болохонь. Энэнь яһалал хүндэшэг байханьь. Энэ ном шэнэ программада зорюулагданхай. Уншан байхада яһалал хүндэхэнүүд упражненинүүд үгтэнхэй. Жэшээнь, нэгэ карточкада иимэ хүдэлмэри бии: үгтэһэн үгэнүүдые хэрэглэн. багахан рассказ зохёожо бэшэхэ. Үгтэһэн үгэнүүдынь иимэ: тайга, баабгай, байдаг, баабай, нохойгоо, үбэлэй, хүйтэндэ. Иимэ хэдыхэн үгэнүүдые үгэжэрхёод. 2-дохи классай хүүгэдые рассказ зохёогты гэхэнь хайшаа юм. Зарим һүбэлгэн хүүгэд эдэ үгтэһэн мэдүүлэлнүүдээр багахан рассказ бүтээнэ бэзэ, харин уран зохёол саг үргэлжэ уншажа байдаггүй хүүгэдтэ рассказ зохёохонь бэрхэтэй.

Үнэндөө тус ном анха түрүүшынхеэ хэблэгдэн гаргагдаашье һаа. эхин һургуулиин багшанарта ехэхэн лэ туһаламжа үгэхөөр. Эндэхи тусхай олон темэнүүдтэ зорюулһан упражненинүүдые багшанар карточкануудболгоод, һурагшадта хүдэлмэри үгэхэдэнь ехэ таатай.

Тус ном дотор буряад литературна хэлэн дээрэ упражненинүүдэй мэдүүлэлнүүд үгтэнхэй. Энэнь һурагшадай түрэлхи хэлэеэ сэбэрээр, ульгам нугархайгаар шудалха хэрэгтэ үргэн далайса үгэхэнь дамжаггүй. Зүгөөр зарим тэды ойлгогдосогүй үгэнүүд карточкануудта оруулагданхай. Жэшээнь: (№ 13 (б-2). Уншагшад. Буулгажа бэшэхэдээ дифтонгнуудай доогуур зураха.

ХАРАГШАН

Хасууртын фермэһээ
харагшаниие
Колхозой центр асарба.
Аймагай үзэсхэлэн выставкэдэ
Абаашахаар тэрэниие шиидхэбэ.
Харагшан юрын лэ үнеэн юм—
Харин һүтэйнь хэлэшэгүй.(?)
Олохон жэлдэ тэрээниие
Оройлхо (?) үнеэн олдоногүй!

Эндэ «оройлхо» гэжэ үгэ «түрүүлхэ» гэһэн үгые һэлгэн ороо гээшэ ха, зүгтөө 2-дохи классай хүүгэд «оройлхо» гэжэ үгые ойлгохо гээшэ гү?

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, энэ ном багшанарта туһалха, багшанар энэ ном хэрэглэжэ буряад хэлэнэйнгээ хэшээл үнгэргэхэ ёһотой гэжэ найдагдаха байна. Саашадаа иимэ методическа түхэлэй номуудые хэлэ бэшэгэйнгээ эрдэмтэдһээ үшөөл олоор хүлеэхэ болонобди.

В. ЧИМИТОВ.
пединститудай студент.

ШЭНЭ НОМ

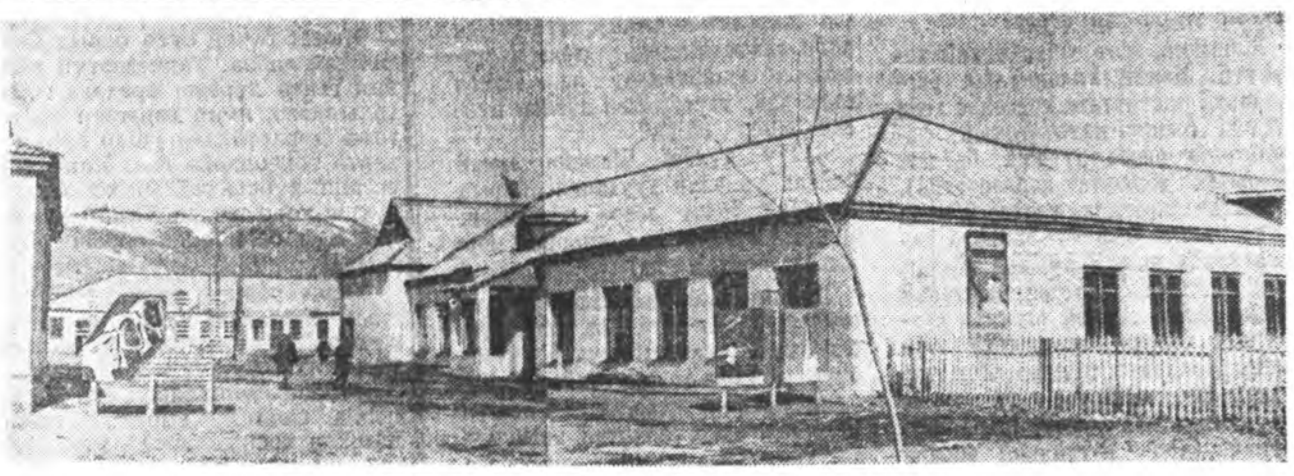

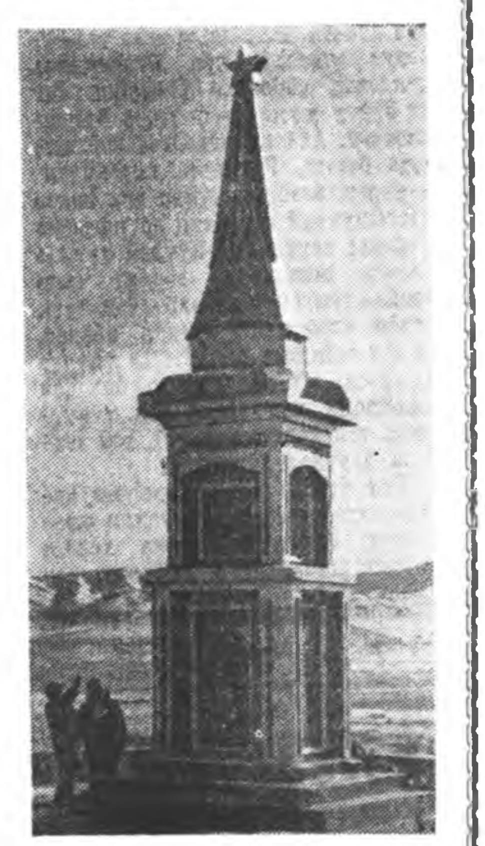

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо ошожо үзөөгүй хүн республика доторнай үсөөн байха. Энэ колхозой түрүүлэгшээр Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Жамсо Ванкеев удаан саг соо таһалгаряагүй хүдэлжэ байнхай.

Би һаяхан тэрээ руу командировкоор ябажа ерээб. Гансахан жэлэй үнгэрбэшье, колхозой түб танигдашагүй болотороо хубиланхай байба. Ехэнүүд сонхонуудтай, һаруул уужам таһалгануудтай, шиферээр хушагдаһан оройнуудтай хэдэн арбаад гэрнүүд жэрылдэн бодоо. Үйлсэ болон жэрылдэһэн гэрнүүд дундуур ябахадаа, ямар нэгэн бишыхан городто ерэһэн шэнги үзэгдэхэ юм.

Бүри һаяхан шэб шэнэхэн столово, магазин баригдаа. Столово соонь шэмэтэй һайхан эдеэн бэлдэгдэнэ. Үдэрһөө үдэртэ магазин соонь хүнүүд таһалдадаггүй.

Эдэ бүхы барилганууд колхозой хүсөөр хэгдээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаһан эрэлхэг зоримгой хүбүүд, басагадайнгаа баатаршалгадань зорюулжа, Совет засагай түүхэтэ 50 жэлэй ойдо мантан томо хүшөө бодхоогдоо бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Шэнэ һургуули. 2. Шэнэ столово соо хүнүүд эдеэлжэ һууна. 3. Сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан хүшөө.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

...ХИЛЬЫН САДАНАҺАА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

...А АСУУДАЛНУУДААР АБТАҺАН ШИИДХЭБЭРИ

...ЦК-гай Пленумэй хүдэлмэри тухай хариин хэблэл ингэжэ бэшэнэ

... (ТАСС). «Уласхоорон... ...шухала асуудалнууд, ...унис хүдэлөөе бүри ...ай болгохын түлөө ... тухай» асуудал зүб... КПСС-эй ЦК-гай Пле... ...ин дүүрэһэн тухай ...бадшаг» газетэ мэ...

... хүдэлмэришэнэй ...хоорондын зүблөөн... ... гол шухала асуу... ...гэжэ газетэ онсолон

... политикын ба ...нис хүдэлөөнэй та... ...К-гай Политбюрогой ... шугамые, мүн бо... ...ые Пленум хүсэ... ... гээд газетэ бэшэнэ.

...). «Уласхоорондын ... асуудалнууд, дэл... ... хүдэлөөе бүри нягта ...хын түлөө КПСС-эй ...ПСС-эй ЦК-гай Пле... ... газетэнүүд эгээн лэ ... толилоо. СССР-эй ...гаа хүсэ шадал, нэ... ...рамдалай ба социа... ..., империализмын ... политикада эсэр... ...бхитэйгээр алба хэ... ...д гаршагуудтаа он... ... Буржуазна үзэл ... шанга тэмсэл хэхэ ... тухай тогтоол соо хэ... ... тусгаар илга... ... байха юм.

...(ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай ...ериалнуудые—Пле... ... тухай дэлгэрэнгы ... тогтоолой хүсэд ...нис хүдэлөөнэй няг... ...лөө саашадаа тэмсэ... ... байһан тухайгаа ...лээ. Совет гүрэ... ... байгаа хүсэ шадал интернациональна нягта жагсаалые бэхижүүлгэдэ туһална» гэһэн гаршаг доро «Нойес Дойчланд» гэжэ газетэ толилоо.

Уласхоорондын политикын, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой баримталдаг хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые Пленум хүсэдөөр һайшааргаа гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум тухай мэдээсэлые «Берлинер цайтунг» газетэ мүн лэ толилһон байна.

ВАРШАВА. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тогтоолой дэлгэрэнгы удхые Польшын бүхы газетэнүүд толилоо. Тогтоолой хүсэд текстые «гадаадын политикын, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой хараа шугам һайшаагдаба. Партиин суртал бодолой ажал ябуулгые шангадхаха уряа» гэһэн гаршагууд доро «Трибуна люду» газетэ толилоо. «Гадаадын политикын, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй талаар Политбюрогой баримталдаг хараа шугам, ажал ябуулга һайшаагдаба» гэһэн гаршаг доро Пленум тухай материалнуудые «Жолнеж вольности» гэжэ газетэ толилһон байна. КПСС-эй ЦК-гай Пленум «Будапештдэхи уулзалгын, Софидахи зүблөөнэй, Дрездендэхи уулзалгын дүнгүүдые хүсэдөөр һайшаагаа» гээд «Жиче Варшавы» гэжэ газетэ гаршагтаа бэшэнэ.

БЕЛГРАД. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүдэлмэриин дүүрэһэн тухай мэдээсэхэдээ, уласхоорондын политикын, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй талаар ЦК-гай Политбюрогой баримталдаг политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые Пленумдэ хабаадагшад бүрин хүсэдөөр һайшаагаа гээд Югославиин «Борба», «Политика» болон бусад газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ. Советскэ Союзай гадаадын политическэ байдал улам бэхижээ гэжэ КПСС-эй ЦК тэмдэглээ гээд газетэнүүд заана.

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүдэлмэри тухай Монголой «Үнэн» болон бусад түбэй газетэнүүд мэдээсэхэдээ, тэрэнэй уласхоорондын угаа ехэ удха шанартай байһые онсолон тэмдэглэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тогтоолой хүсэд текстые Улаан-Баатарай радио хэдэн лахин дамжуулаа гээд МОНЦАМЭ агентство мэдээсэнэ.

ПРАГА. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Пленум тухай мэдээсэлнүүдые Чехословакиин бүхы түбэй газетэнүүд толилоо. Пленумэй тогтоолой удхые толилходоо, Будапештдэхи консультативна уулзалгын, Варшавска договорто хабаадагша оронуудай политическэ консультативна комитедэй Софидахи зүблөөнэй дүнгүүдые хүсэдөөр һайшаажа байһанаа Пленум элирхэйлэн мэдүүлээ, зургаан социалис ороной партинууд ба правительствануудай хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Дрездендэхи уулзалгын удха шанарые түсгаар онсолон тэмдэглээ гээд, «Руде право» газетэ бэшэнэ. Аха дүү социалис оронуудтай холбоо барисаагаа саашадань хүгжөөхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой хэһэн элдэб олон янзын эдэбхитэй ажал ябуулгые Пленум хүсэдөөр һайшаагаа гээд газетэнүүд мүн лэ зааһан байна.

...предприятинууд гүрэнэй мэдэлдэ абтана

... (ТАСС). Найман ...хэтэ хамаатай тал... ... 11 томо завод Тан... ...галгын национальна ...дэлдэ абтаа. Хэдэ хэ... ...ально-экономическа ...е хэхээр хараалһан ...шин нёдондо батална абтаһанһаа хойшо Танзаниин правительство талха таталгын хэдэн томо предприятиие гүрэнэй мэдэлдэ абаһан, дээдын газарһаа мэдэлтэй талха таталгын национальна корпораци байгуулһан байна. Мүнөө корпораци үргэдхэгдэжэ байнхай.

Уэстморлендые һэлгэхэ хүн олдобо

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Урда Вьетнамдахи американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командалагшын тушаалда генерал Крейтон Абрамс томилогдоо гээд президент Джонсон апрелиин 10-да мэдээсэ.

Генерал Абрамс Урда Вьетнамдахи американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командалагша Уэстморлендын орлогшо байһан юм. Уэстморленд июльһээ США-гай армиин штабай начальник болохо байна.

Үймөөн замханагүй

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Канзас-сити (Миссури штат) городто апрелиин 11-нэй һүни расова үймөөн эхилээ. 31-дэхи үйлсэдэ түймэр болоо, тэндэ национальна гвардиин солдадууд ба негрнүүд буудалдаһан байна. 5 хүн алуулаа. Городой мэр Дэвис онсо байдал соносхоо.

Мүнөө арбаад городуудта харуул табигданхай юм. Национальна гвардиинхид, арми ба полици Вашингтоной, Чикагын, Балтиморой болон Питтсбургын үйлсэнүүдтэ харуул харана.

Мартин Лютер Кингын алуулһанай һүүлээр, неделиин урда тээ США-да эхилһэн үймөөн 125 городто дэлгэрһэн байха юм. Үймөө буһалгаанай үедэ 42 хүн, гол түлэб негрнүүд алуулаа.

Расистнуудта эсэргүү буһалгаанууд

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Мартин Лютер Кингын алагдаһанай һүүлээр Холбоото Штадуудта эхилһэн расизмда эсэргүү буһалгаанууд оронииень — Атлантиин далайһаа Номгон далайн эрье хүрэтэр доһолгоһоор. Энэ үе соо 38 хүн алуулаа, олонхинь негрнүүд.

Негрнүүдэй зэбүүрхэлгын буһалгаан бүхы ороной 113 городто болоо. Эдэ городуудай заримандань сэрэгүүдэй, полициин хүсөөр шахардуу байдал номгодхогдоно, бусад заримандань буһалгаан һаял эхилжэ байна.

Вашингтон. Чикаго, Балтимор, Питтсбург, Янгетаун болон бусад олохон городууд онсо байдалда оронхой. Зэбсэглэгдэмэл солдадууд, национальна гвардиинхид, полициинхид эндэхи үйлсэнүүдтэ саглашагүй эрхэ түлөөлэлгэтэ ээзд болонги. Олон тоото арестнүүдые хэһэнэй үндэһөөр «гуримтай» байдал сахигдана.

Страховой компанинуудай мэдээнэй ёһоор, үйлсэдэ болоһон тулалдаанууд Америкын городуудта 30 гаран миллион долларой хохидол ушаруулаа. Зүгөөр материальна энэ хохидол эндэхи тулалдаануудай гол хойшолонтой бэшэ байна. Харин «болбосоролто общестые дэмжэн дүнгэжэ байһан гуримай, ухаан бодолой, этигэл найдабариин үндэһэ һуурин һандаагдажа байһые Вашингтондо мэдэржэ эхилээ гэжэ мэдээжэ шэнжэлэгшэ Джейм Рестон «Нью-Йорк Таймс» газетэдэ бэшэнэ.

ХЭМЖЭЭ АБАХА БААТАЙ БОЛОБО

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Негрнүүдэй гражданска эрхэ тухай хуулиин проектые США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдэй палата апрелиин 10-да 240 дуугаар баталан абаа. 171 дуун арсажа үгтэһэн байха юм. Гэр байра худалдахадаа гү, али арендээр үгэхэдөө расова илгаа гаргалгые тус хуулиин проект хориһон байха юм. Энэ хуулиин проект урда тээнь сенадта баталагдаһан байгаа.

Капитолидо дуугаа үгэлгэ юрэ бусын оршон байдалда үнгэрөө. Негрнүүдэй буһалгаае дарахын тулада пятницада Вашингтон асарагдаһан парашютистнүүд, сэрэгэй полициинхид конгрессые урда мэтэ хамгаалжа байгаа. Хэблэлэй юрэнхы һанамжын ёһоор, Мартин Лютер Кингые харата муухайгаар алаһанһаа уламжалан ороной олон городто негрнүүдэй буһалгаалжа ороһон дээрэһээ хуули гаргагшад тус хуулиин проектые баталан абаха баатай болоо.

Конгресс энэ хуулиин проектые баталан абахадаа, ороной негр хүн зоной һанаа заһахые, тэдэнэй дайшалхы дэбжэлтые һуларуулхые һэдэнэ гээшэ. Дуугаа үгэлгын һүүлээр хэдэн минутын үнгэрөөд байхада юстициин министр Кларк мэдүүлгэ хээ. Тус хуулиин проект «американ общество дотор газаашалгануудай хэгдэдэг гол шалтагаануудые усадхаха зам нээжэ үгэхэ» гээд негрнүүдые этигүүлхэ гэжэ тэрэ оролдоһон байна. Мүнөө үедэ олон негрнүүдэй «тусхай газарнуудта байрлуулагдажа» байхада, США-да зүб зүйтэй, тэгшэ эрхэтэй ябадал хангагданагүй гэжэ Кларк мэдэрээ. Министрэй хэлэһэнэй ёһоор, «энэрхы сэдьхэлтэ» конгресс хара шарайта американецуудта «тэгшэ эрхэ» олгоһон болоно.

Усть-Ордын һонин

УРАН ҺАЙХАНАЙ ХАРАЛГА

Һаяхан Эхирэд-Булгадай аймагай һургуулинуудай уран һайханай бүлгэмэй харалга дүүрэбэ. Аймагай түб—Усть-Орда тосхоной соёлой байшан хоёр үдэр соо улад зоноор дүүрэн байгаа. Аймагай уран һайханай найман коллектив эндэ бэлиг шадабаряа харуулаа.

Харалгын түрүүшын үдэр Усть-Ордын найман жэлэй һургуулиин багшанар тон һайн бэлэдхэлтэй концерт харуулжа, альга ташалгаар угтагдаа. Гоё һайханаар хубсалһан уран зулгы басагадай сценэ дээрэ гаража, буряад залуушуулай хатар гүйсэдхэхэнь һайхан байба. Мүн энэл һургуулиин хүдэлмэрилэгшэ В. Б. Маркин М. Исаковскиин үгэнүүд дээрэ зохёогдоһон «Враги сожгли родную хату» гэжэ дуу гүйсэдхэжэ, харагшадай эльгэ зүрхэ уяруулаа. Удаань басагад дахинаа гаража, молдаван арадай хатар уян хүнгөөр гүйсэдхөө.

Усть-Ордын хүүгэдэй садуудай нэгэдэмэл коллектив коммунизмын гэрэлтэ һайхан байдал уряалһан темэтэй уран зохёолой хүгжэм-дуута суглуулбариин монтаж табижа, сугларагшадые һонирхуулаа.

Олойн дунда һургуулиин багшанар ехэшье, һонирхолтойшье программа асараа. Энэ коллектив буряад хатар дуу болон хүгжэмөөр концерт наадаяа зохёоһон байна. Олойн багшанарай дундаһаа харалгада хабаадалсаһан нүхэр Г. Н. Алхунсаев «Партиин һургаалаар» гэжэ шүлэг уран гоёор уншажа, «Инаг дуран» гэжэ дуу ирагуу һайханаар гүйсэдхөө.

Тэрэшэлэн «Элһэн харгы», «Уужамхан Мозоймнай» гэжэ дуунуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэһэн үбгэ һамган хоёр Хантаевтан олоной һайшаалда хүртөө. Габэшье дурсагдагша һургуулиинхидай табиһан хатарай сюитэ һонирхолтой байгаа.

Харалгын хоёрдохи үдэр Усть-Ордын дунда һургуулиин коллектив эгээл түрүүлэн наадаяа харуулаа. Тэрэнэй программада ород, буряад болон татар арадай хатар, дуунууд олон байгаа. Гадна дурсагдагша коллектив совет литературын үндэһэ һуури табигша А. М. Горькиин түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулжа, тэрэнэй зохёолнуудые уран гоёор гүйсэдхөө. Гадна Усть-Ордын дунда һургуулиин хоор «Совет оромнай», «Вьетнам тухай». мүн «Улаан-Үдэ» гэхэ мэтэ дуунуудые жабхаланта гоёор дуулажа, зал соо һуугшадай нэрьемэ альга ташалгаар үдэшэгдөө.

Байтогай дунда һургуулиин уран һайханай коллектив аймаг соогоо суутай юм. Тэрэнэй программа В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байба. Тус һургуулиин багша А. В. Багинова агуехэ Ленин багша тухай буряад шүлэг, дуунуудые уран хурсаар гүйсэдхэжэ, харагшадые баясуулаа. Удаань Байтогай һургуулиинхид агуехэ Ленинда зорюулһан уран зохёолой хүгжэм-дуута композицяар программаяа түгэсхэһэн байна.

Тэрэшэлэн Ользоной дунда, Доодо Николаевска найман жэлэй һургуулинуудай уран һайханай бүлгэмүүдэй хатар, дуунууд харагшадые ехээр һонирхуулаа.

«Дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хододоо мандахын түлөө!» гэһэн уряа доро Гоголевско найман жэлэй һургуулиин коллектив концерт наадаяа табяа.

Эхирэд-Булгадай аймагай багшанар тон хүндэтэ үүргээ—эстетическэ болон хүмүүжүүлхы удха шанартай хэмжээ ябуулга хэбэ гэжэ эндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Манай багшанар саашадааашье уран һайханай ажал хүдэлмэри хүгжөөлгэдэ, мүн үхибүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэбхи хэшээлээ үргэнөөр элсүүлжэ байха ёһотой.

Г. АТУТОВ,
«Ленинэй туг» газетын редакторай орлогшо.

ЗАМШНИ ҺАЙХАН ЛЭ, ЗАЛУУ НҮХЭР!

Апрель... Үшөө хоёр һара, оройдоол хоёр һара үнгэрөөд лэ, арбадахи класс дүүргэхэшни, залуу нүхэр!

«Аржагархан даа наһамни,
Арбан долоотой болохомни.
Ажал ямары шэлэхэбиб?
Аша туһатай юу хэхэбиб?»

Шамда агуу̧ехэ поэт Маяковскиин анха зорюулжа бэшэһэн эдэ мүрнүүдые һанана ёһотойш. Харманай соошни ногоохон гадартай, шэб шэнэхэн «балталиг, хадуурлиг» паспорт.

Арбадахи класс дүүргэөд, ажаллажа гү, али хүдэлжэ, ажабайдалай амта үзэхэшни, залуу нүхэр! Теэд али замыень шэлэжэ абахашниб? Али космонавт болохо гүш? Али эрдэмтэ физик гү? Али сууута хонишон гү?

Энээн тухайдаа бодомжолно гүш, залуу нүхэр? Али, жэшээнь, түрэлхид түрэлнүүдэйнгээ захяа заабари хүлеэгээд лэ, анирагүйхэн ябана гүш? Тэдэшни шамайе балшар багаһааншни эхилээд хүмүүжүүлээ, һургаа. Тэдээндээ хизааргүй дуратайш, тэдэнэйнгээ үгэ бүхэндэ этигэхэ, үгэ бүхэнииень хүндэлэн соносохо ёһотойш. Эндэ буруу юумэ үгы. Үшөө багшанартаяа, аха нүхэдтэйгөө зүбшэлдэхэ бэзэш. Гэбэшье ажабайдал —мэргэжэлэй үй түмэн аса һалаа харгынуудай гансахан лэ нэгыень һунгаха асуудалые һүүлэй һүүлдэ өөрөө л шиидхэхэ, өөрөө л эндэ «зай—үгыгөө» хэлэхэ болоош. Өөрөө өөрынгөө шунал абьяас, шадал тамирые хэнһээшье үлүүсэ мэдэнэш... Энэ—ехэжээл болоһон өөрыншни харюусаха тон түрүүшын, тон харюусалгатай, тон шухала асуудал хаям даа.

Хүн бүхэн гээшэ хүрьһэтэ алтан дэлхэй дээрэ нэгэл дахин ажаһуудаг. Энэ ами наһаяа хожом һүүлдэ шаналхагүй байхаар, ехэ зүбөөр, ехэ бэлиг шадал соохоноо, ехэ гүн жаргалтайгаар эдлэхэ ёһотойш. Жэшээнь, һургуулиа дүүргэмсээрээ дайралдаһан лэ институдуудта гү, али дайралдаһан лэ ажалда орошоод, һүүлээрнь гэмшэжэ гэмэржэ ябаха болоо һаа, юун болоотойб даа!

Ушар тиимэһээ энээн тухай халташье һаань хөөрэлдөөд, зүбшэлдөөд үзэе, залуу нүхэр!

Хэншье һаа гараха түрэхэһөө нэгэл юумэндэ үлэмжэ дуратай, абьяас шуналтай, тоти мэргэн байдаг. Ондо ондоо хүнһөө байтагай нэгэ эсэгын үхибүүд адли түрэдэггүй ха юм даа. Нэгыень ажаглахадаш, адууһа малаа танихадаа, харууһалхадаа үлэмжэ бэрхэ, нүгөөдыень харахадаш — машина, трактор харахадаа ухаа мэдээ табихаһаа наагуур һонирхохо, баярлаха гэхэ мэтэшэлэн байдаг.

Ши, залуу нүхэр, ямар юумэндэ үлэмжэ дуратайбши? Али шүлэг зохёоходоо бэрхэ гүш? Али аялга хүгжэмдэ абьяас ехэтэй гүш? Али үбшэ зоболондо ороһон хүниие эмнэхэ гэһэн эжэлүүдгүй хүсэлтэй гүш?.. Аба эжышни, түрэлнүүдшни юун гэдэг бэ? Бодожо, шэбшэжэл үзыш даа өөрөө?

Жэшээнь, нэгэ ушар тухай хэлэһүүб. Манай Улаан-Үдын багшанарай институдта хүдөөһөө хоёр хүбүүд физико-математикын факультедтэ ороод һуража байдаг. (Нэрыень зорюута нэрлэнэгүйб). Тэдэниие харахада, үдэрөө ягаад лэ үнгэргэхэ тоонол—һараһаа һарада арайл шамай һуража ябадаг. Биологиин факультедэй оюутанай набша ногоо, хорхой шумуул суглуулаад хаража, шэнжэлжэ һууһыень харахадаа, тэдэнэр айхабтар атаархадаг. Өөһэдөө үнгэрөөшэ зун нютагаа ошоходоо, шара шубуунай, баһа нугаһанай айбала (чучело) гоёор хэжэрхёод, байрынгаа таһалгын буланда «тахяад» байдаг. Тоо бодолгоор даабаринуудаа дурата дурагүйгөөр дүүргэдэг, олонхи ушарта шададагшьегүй. Иимэ хүнүүд һүүлдээ ямар багша бололтойб даа, үшөө математикаар. Нэрэ зүүгээд лэ, нэгэ наһандаа гэмшэжэ ябаха зон болоно бэшэ гү. Эдэнэр биологууд болоо һаа, холо дээрэтэхэ һэн ха.

«Юундэ анха математикын факультедтэ ороо зомта» гэжэ асуухада, «энэл факультедһээ эрхим юумэ байхагүй» гэжэ нэгэ түрэлнэй хэлэһэн юм; конкурс барижа ороһон хадаа л һуража байгша бди», —гээд тэдэнэр голхоронгёор харюусаа һэн.

Энэ—ехэ алдуу хэһэн ябадал. Иимэ бараг бэрхэ хүбүүд аад лэ, бэлиг шадалайнгаа таарахагүй факультедтэ ороод, түлижэ, түлгэжэ ябана бшуу даа. Мүн, жэшээнь, дуушан болохо бэлигтэй—хүгжэм ойлгоходоо һонор шэхэтэй, хүнды хонгёо хоолойтой аад лэ, биолог болохом гээ һаа, баһал таарамжагүй хаям даа.

Баһа нэгэ иимэ ушар: технологическа институдта хоёр басагал ороһон аад, балайшье һайн һурадаггүй. Ямаршье эрмэлзэлгэгүйнүүд. «Тархяал институдта шэхэжэ абаал һаа, саашадаа юун хамааб» гэһэншүүгээр тэдэнэр хөөрэлдэдэг. Тиигээд үһэ зүһэеэ үзэсхэлэнгэй гоёор заһан һамнажархёод, хамаг нүхэдөө агаархуулжа, гайхуулжа ябаха юм. Эдэнэр, сэхыень хэлэхэдэ, технологууд боложо бирахагүй зон. Косметологууд болоол һаа таараха һэн. Теэд тэдэндэ «косметолог гү, али парикмахернууд бологты» гээ һаа, энэш адаг ажал гээд дураа гутаха бэзэ даа.

Хэрбээ өөрын жэнхэни абьястай һаа, парикмахер, оёдолшон, барилгашан, хонишон, һаалишаншье болоо һаа, адаг юумэн гэжэ байхагүйл. Үнэн дээрээ адаг ажал гэжэ байдаггүй, харин адаг муу ажалшан гэжэ байдаг лэ, залуу нүхэр! Баримталһууб. Хэжэнгын аймагай Чисаанын совхоздо арба гаран жэл соо хонишоноор Роза Намжилова хүдэлдэг. Тэрэ заатал һаа институдта ороходо шадалгүйшье һаа, наһанайнгаа мэргэжэл оложо шудаланхай, тэрээндээ хизааргүй ехээр шунанхай. Жэлһээ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абадаг. Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри аргагүй шадамар бэрхээр ябуулдаг. Бухы хонидынь торголиг нариин нооһотой. Роза ажалаа дээдэ мэргэжэлтэдһээшье дутуугүй гүнзэгы бэрхээр мэдэдэг. Нютаг нугадаа аргагүй хүндэтэй. Республикын Верховно Соведэй депутат. Хэнһээшье дутуугүй баян бардам, зол жаргалтай ажаһуудаг. Розын хуби заяан ямаршье дээдэ мэргэжэлтын атаархамаар лэ. Иимэл хаям даа, мэргэжэлээ зүбөөр һунган олохо гээшэ!

Залуу нүхэр! Шамайе замай һайхан уряалан дуудана л! Өөрын жэнхэни бэлиг дээрэ түшэглэн, шунажа хүдэлөө һаа, ямаршье мэргэжэл һайхан лэ!

Шинии улам саашадаа һураха гээ һаа, хамаг арга бии, институт, техникум, училищинуудай үүдэнүүд үргэнөөр сэлеэтэй.

Арбадахи классаа заатагүй дүүргээд, эдир залуугай эршэ зориг харуулан хүдэлжэ эхилхэшье гээ һаашни, предприяти, барилга, эмхи зургаан, колхоз, совхоз бүхэн шамайе соггой баяртайгаар угтан абахал, тракторист, слесарь, зүгышэн, наймаалагша, барилгашан, тогоошон гү, али ветеринар, инженер, агрономһоо эхилээд лэ, наһанайш дуратай мэргэжэлые олгуулхал! Хэзээдэшье газардахагүйш! Гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргэһэн аба эжынэрэйнгээ ажал хэрэгые эрхим һайханаар, эршэ зоригтойгоор үргэлжэлүүлхэ гээшэ бүришье һайхан бэшэ гү?

Залуу нүхэр! Арбадахи классаа эрхим һайнаар дүүргэ, аласайнгаа холын зам тухай эртээнһээ бодомжоло, эли тодо шиидхэбэри гарга!

Ажал ямары шэлэхэбши,
Аша туһатай
юу хэхэбши—
— энэ сүм өөрыншни гарта.

Ажаллаха, һурахадаа Аба оронһоо аша туһа ехээр хүргэхын түлөө оролдожо, ажалша шударгы, номшо бэрхэ, үнэн сэхэ ябаарай, залуу нүхэр!

Замшни һайхан лэ, хуби заяаншни гайхамшаг лэ!

Р. ЦЫБИКОВ.

Гунга ЧИМИТОВ

ҮНЭГЭН МЭХЭ

(БАСНИ)

Намагта жалгын адагта,
Наруули номгон газарта
Халта һэтэрхэй уралтай,
Хара архиин хангалтай
Харахада өөдэгүй Шандагантай
Халтар Үнэгэн уулзашалай.
Шандагые Үнэгэнэй хайрлаагүйнь мэдээжэ!
Шадамар бэрхэеэ харуулха гэбэл даа—
Аргагүй сэсэн хурсаар ингэжэ
Айладхал үгэ хэлэбэл даа:
— Архи уухашни дэмы!
Амитадта шоодбори энэ эрдэмээ
Бүтэн дээрээ орхи!
Бү алда тархяа!
Аяар хахад жэл соо ши
Ажалгүй зайжа ябанаш.
Жаалдахадаа һамганшни
Жаа салин эбана.
Ойн дээдэ һургуулида үрinэршни
Орожо ядана.
Тархяа гээтэрээ уухаа болёод,
Танил ноёдоо архидуулыш.
Урда хойнонь орохысо ороод,
Ухаангүйгөөр магтан, солынь дуудыш.
Харин ши тиихэдээ ажал олохош,
Ханиншниш салин ехэ болохо...
Түрэһэн үринэрышниш хүн голохогүй,
Түбэггүйгөөр дээдэ һургуулида орохо лэ.

Шандаган гэнтэ
Шарайгаа хобхо татаба—
Бэлтэгэр нюдэнииинь эндэ
Бүргэдэйхидэл гал сасаба.
Аймхайшье һаа, шулуун зүрхэ зүрхэлбэ:
— Арил!—гээд, Үнэгые үлдэбэ.

Үнэгэн мэхэ
Үнэн сэхэ хүнүүдтэ таарадаггүй гэхэ.

«ХАЙРАН 23 НАҺАМНИ...»

Нютаг бүхэн онсо өөрын ёһо гуримтай аабза. Танигдаагүй айлшанай гэнтэ хүрэжэ ерэхэдэ гайхаха гэлылдэхэ, ямар хэрэгээр ерээ юм гэжэ дурагүйдэхэ ушар зарим газарта тохёолдохо даа. Хангил хабсагайн, хүбшэ тайгын хоорондо оршодог холо захын Тамир нютагайхид мүн баһа онсо өөрын ёһо гуримтай.

Үнэхөөрөөшье аали намдуу, амгалан байдалтай нютаг гээшэ. Тиимэ даа. Теэд иимэрхүү байдалаарнь зарим хүйхэрнүүд һамбаашалан, зоргоороо аашалдаг байна. Жэшээнь, Сергей Семенов Геннадий Пашков хоёрые абаад үзэе. Һалихай зайгуул ябадалаараа нилээд алдаршаһан энэ хоёр хүйхэрнүүд нютагайнгаа бэреэд һамгадай зүрхэ сэдьхэлые һайсахан шэшэрүүлһэн лэ байха.

Эдэ хоёр хүйхэрнүүд ээлжээтэ агнуурандаа гаража ябатараа, һаалиин фермын хажууда гэнтэ уулзашаба.

— Һүү-е, энэ ши, Геннадий, хаана ошожо ябанаш? Һамганһаа табилга абаа гүш? Үнэхөөрөөшье уужам сэдьхэлтэй, үһөөн жүтөөн гээшые огто мэдэхэгүй һайн һамгантай байнаш даа,—гэжэ Сергей Семенов зорюута дуугарба.

— Яагааб даа, үнөөхи үнеэдэй хүхэ шобтордог Людмила Агафонова намайе уряа бэлэй.

— Тиимэ бы, намайешье баһа уряа һэн. Архитай гүш даа?

— Архигүй хайшан гэжэ һамгадта ошожо болохоб. Бишл ааб даа.

— Намдашье баһа нэгэ шэл бии. Тиигээл һаань, нэгыень эндэхэнээ хоюулаа уужархия саашь. Һамгадшни хооһон угтадаггүй, саабол архитай байха. Бишни энэ мэтые мэдэхэл хүн шууб даа.

Тэрэ хоёр хүйхэрэй хэниинь һаалишан Людмила Агафоновагайдаа найжалаа юм, бү мэдэе. Харин хойто үдэрынь Геннадий Пашковой гэр бүлэдэ бузар муухан хэрэлдээн гараад, «хайрата инаг» һамганиинь сельсоведтэ заабари баряа гэжэ Тамир нютагай хобууша һамгад доогуур хэлсээ бэлэй.

Заабари бариханьшье баһа буруугүй. Тамара басаган Геннадий Пашковтой хуби заяагаа нэгэдүүлхэһээ хойшо эбтэй эетэй һууһанаа һананагүй. Үһан дээрэ үрмэ татама гоёор хөөрэдэг хүбүүнэй ульгам ходорхой үгэ хүүртэнь ороһондоо, урдаһьшье нютагайнгаа басагадые харатайгаар мэхэлһыень мэдээгүй гэнэдэһэндээ мүнөө тэрэ халаглаха ушартай ябана.

Гуша наһан дээрээ гонолзожо ябаһан Геннадий Пашковой үхибүүд үнэхөөрөөшье олон. Тэрэнэй мэхэдэ ороһон залуухан табан басагад алдуугаа мүнөө мэдэржэ, бэеэ зэмэлнэ. Хэдышье хатуу шангаар бэеэ зэмэлээшье, эсэгэгүйгөөр олдоһон үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ хубида хүртөөшье һаа, залуу басагад саашанхи хуби заяан, гэр бүлэ тухайдаа һанаата болоно. Тиигэнгүй яахаб.

— Геннадий гэжэ гү? Ула мүргүй хүн даа. Нэгэ дуулахадаш — гэрлэһэн, хожом дуулахадаш—һалаһан байха,—гэжэ нютагайхидынь хашалгүй дуугаралдаха юм.

Усть-Киранда һаалишанаар хүдэлдэг Аграфена Агафонова гэгшэтэй гэрлэһэн болоод, үхибүүнэйнгээ үһа нарай хэбтэхэдэ тэрьелжэ арилшаһан. Нигэжэ зоргоороо аашалһанайнгаа түлөө тэрэ хэһээлтэдэ ороо гү? Үгы, ямаршье хэһээлтэ, хиналтада ороогүй. Нарай үхибүүнтэйгээ үлэһэн эхэнэр сельсоведтэ заабари бариһан, ажахынгаа ноёдтошье дуулгаһан байна. Теэд хэндэшье хэрэгсээлгэжэ, мүртэй харюу абажа ядахадаа орхёо бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо зургаан жэл үнгэрөө. Зургаатай болоһон хүбүүгээ эсэгэнь хэрэгсээдэггүй, алиментшье түлэдэггүй. «Абашни хэн бэ? Али абагүй юм гүш?» гэжэ үетэн нүхэдэйнгөө, мүн муу юумэндэ дуратай зарим ехэ хүгүүдэй асуухада үхибүүн юуншье гэжэ харюусахаа ойлгодоггүй, харин энээн тухайдаа эхэһээ һуража һаладаггүй. Теэд эхэнь юун гэжэ хэлэхэб даа! «Ехэ болоходоо ойлгоно аабзаш» гээд сэдьхээшье һаа, гоё һайхан үгэнүүдые наагуур-саагуур урадхуулдаг эрэшүүлдэ дурагүйдэхэ юм.

Түрэһэн хүбүүгээ хайрлаха сэдьхэлгүй эсэгэ уршагта ябадалаа

БУДАМШУ

ингээд лэ орхёогүй бэлэй. Хүндэлхэ тума хүлөө стол дээрэ табяа гэһэндэл, хүнүүдэй абягүй ябаха тума улам дашуураад, гэнэн хонгор, гүлмэр жороо наһанай басагадые мэхэдээ оруулхал гэжэ оролдобо. Тиимэ бэлээр тэрэнэй мэхэ гоходо ороодхихо басагад Усть-Киранда олдобогүй.

Эндэ олзогүйтэһэн Геннадий Пашков Охин-Булаг тээшэ махаба. Түбшэн даруу, аали номгон абари зантай хүбүүнтэй хөөрэлдэхэдэ түрүүшээр аятай зохид шэнги һанагдаба. Эгээл энэ үедэ һалихай зайгуул Геннадиин «хахуулида» Люба гэжэ басаган ороод, саг зуура һамганиинь болоно, үхибүү түрэнэ. Залуу эхэнэр һалихай зайгуул хүйхэрэй уршагта ябадал тухай хэанаһаа мэдэхэб даа. Үнэн зүрхэнһөө найдажа, этигэжэ ябаһан «хайратаа» нүхэрөө дахалдажа, үһан нарай хүбүүнтэйгээ Тамир нютаг зөөлсэжэ ерэбэ.

Хүхихэ баясаха юумэн эндэ байгаагүй. Һалихай зайгуул ябадалаараа алдаршаһан Геннадий Пашковой бодото шарай уданшьегүй элиржэ, архиин һогтуугаар һамгаяа үдэр бүхэндэ наншажа, гэртэһээ намнажа захалба. Сүхэрхэдөө Люба басаган нарай үхибүүгээ гэсэреэд, Охин-Булагаа һөөргөө ошоо бэлэй. Үхибүүнэйнгээ бархиржа, һамганайнгаа ядаржа байхадашье, тэрэ сэдьхэлээ хүдэлгөөгүй, харин үнөөхи «үреэһэн бөөрэ» болохо Сергей Семеновтойгоо үһан тулам болотороо архидаад, нютагайнгаа түб үйлсөөр сээжэ үбсүүгээ эборхоһоо нааша найгаргаба.

— Һамгад гээшэшни, нүхэ-эр, хаанашье олдохо юм байна. Энэ дэлхэйдэ амиды мэндэ ябаһан сагтаа сэнгэжэ урдихэ... даа,—гэжэ унаган... үһан һогтуугаар хэл... тын юумые үни ... Геннадий балай гайх...

Тамир нютагайх... хоорондо шэбэр-һ... ёһо бузгай ябадал т... гуур-саагуур хэлсэх... үнөөхи һалихай хүй... гэнэн хонгорые мэх...

— Юундэ тэрэ б... гэрлээгүйбши?—гэжэ ... дынь нэгэтэ һураба...

— Шүдхэрөө хэ... палхагар бүдүүн ха ... гэргүй харюусаба.

Эгээл энэ үедэ һа... ерэһэн Тамара Анд... нөө үбгэнэйнгөө нэр... шэ тэрэнэй мэхэдэ о... гүй шанга зориг ... байһанһаань гэрлэ... ёһоор баталуулжа ш... һан юумэ һураар та... һэндэл, үнөөхи һали... харгыһаа хадууржа, ... багта һаалиин ферм... Сергей Семеновтой г... һан байба.

Геннадий Пашков ... гантай гэр бүлэ боло... удаан һуугаагүй. Вале... бүүнэйнгээ үһан на... харгыһаа хадууржа, ... лиин фермын һаали... Агафоноватай яару... хэсөөд, гэр бүлэ бол...

— Минии эгээд ... һамган Людмила Агаф... Тэрэнһээ хүбүүтэй бо... мни үйндөө хүрэхөө б... хүбүүн юунһээшье х... тэй юумэн шуу даа,—... дий үшөө һайрхан тат...

Теэд Геннадий П... үбгэн, хэнэй эсэгэ ба... нэ ха гү даа? Оройдоо ... гагүй.

— Хайран хорин ... ни. Энэ наһандаа би ... хомни гү?—гэжэ Ге... ковой һамган Тамара ... уйлажа-хайлажа бай...

Энээн тушаа ямар ... танаб? Нютагайхидын... нүхэдынь Геннадий П... бузгай ябадал тухай ... надаг бэ?

— Юрэдөө хашар... даа. Үнөөхи Сергей С... шэмнай заһархаа боли... Таба дахин гэрлэжэ, ... һалажа үрдеэ. Тэрэнэй ... Геннадий Пашков я... даһаа! Зэмэлхыеншье ... лээ һэмди. Теэд орой... үрэ дүн гаранагүйл. ... лиционерые дуудаха ... гээд Тамирай сельсо... лэгшэ Иван Григор... хашалгүй дуугарха ю...

Һалихай зайгуул Ге... ромжолуулһан Тамар... на сельсоведтэ заабар... алимент нэхээдшье т... ха. «Байза, үглөө ну... нэ бэзэбди» гэжэ се... рүүлэгшэ үдэр бүхэн... даг заншалтай.

М. О...
манай ту...

Хяагтын аймаг.

ДУУЛДАҺАН, ДУУЛДААГҮЙ Һ...

ОЛОН ХЭЛЭ МЭДЭГШЭД

Датска Р. Х. Раск (1787—1832 он) гэгшэ 130 янзын хэлэ мэдэдэг, 28 словариин автор байһан юм. Үшөө олон хэлэ мэдэдэг хүн гэхэдэ Л. Г. Шютц гэгшэ байгаа. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тэрэ Франкфурте-на-Майнеда ажаһууһан байна. Шютц 170 янзын хэлээр хөөрэлдэдэг байһан. Кардинал Мецофанти (1771—1848 он) гэгшэ бүхы наһан соогоо 80 янзын хэлэ, 72 янзын нютаг хэлэ шудалжа амжаһан байха юм. 54 янзын хэлэн дээрэ тогтууригүй хөөрэлдэдэг һэн гэжэ тэрэниие таниха хүнүүд хэлэнэ. Г. Колпачи гэгшэ Парижда ажаһууна. Тэрэ болбол француз, англи, норвежскэ, турецкэ,ород, сербскэ, новогреческэ, берберскэ болон бусад хэлэн дээрэ хөөдэлдэдэг. Бүхы европейскэ, тэрэшэлэн латын, греческэ, хитад, япон, персидскэ, арабска, ассарийска, эртэ урдын египедскэ хэлэнүүд дээрэ словарь хэрэглэнгү... байна.

ЭГЭЭН ЕХЭ КАР...

Хэзээ нэгэтэ уран ... бүтээһэн эгээн ехэ зу... канска зурааша Дж... дын болоно. Тэрэ кар... ли (4830 метр) ут... Картина дээрэ Мисс... рэнэй эрье, эхинһээ ... тэр 1200 мили утат... руулагдана. Уран зу... картиные 1840 ондо ... тэрэ голые уруудай... 400 хоног соо тамар... дээрэ тэрэниие 6 жэл... гажа бэшээ. Картин... лоод байхадаа, «М... панорама» гэжэ ... байна. Тэрэниие Хол... дуудаар, Европоор о... зөөжэ ябаад харуула... лээрнь английска ... картиные худалда... Энэдхэг руу абааш... юм. Картинын һура... хаяа болишоо.

(Календарьһаа ...

МАРТ ҺАРА. ОЙ СОО.

П. ЯХНОВЕЦКИИН зураг.

ХОЁР ЭТЮД

1. ХАБАРАЙ ТЭНГЭРИ

ГАЗАА яаһан дулаахан бэ! Аятай зохидоор жэгнэжэ эхилһэн наран малгайншье зэргэ үүлэгүй тэнгэриин торгон хүшэгэдэ зогсошоо гэхээр. Нюргаяа шарууһан добо гүбээнүүд аажам нажарай хурдан зэрэлгээн тухай зүүдэ манан һажанги. Мүнхэ ногоон нарһан тужашье хэзээ хэзээнэйхиһээ хүхюу шэнги. Эндэ тэндээ соохорложо гуужаһан талын нюруу жэргэмэлэй түрүүшын хонгёо дуу хүлеэжэ ядан дууранги. Тээ саагуур харлан нэмжыһэн таряалан үбхэгэр зузаан үбсүүгээ наранай элшэдэ халаахаяа бэлдээд, урагша хойшоо матарһан ташаагаа булад хүлэгүүдтэ маажуулан сэнгэхэ тухайгаа домоглоно янзатай.

...Хүршэ айлаймнай Содбо хүбүүн намар хада армиһаа ерээ һэн. Энэ үбэлдөө шэнэ гэрэй модо отолжо. Һараантайда таллуулһан юм. Мүнөө тэрэнээ асараад, уужам гэгшын гэрэй һуури табиба. Тос-тос! Һүхэнүүд урилдана. Содбын эсэгэ Гарма үбгэн хүрин гааһаяа зуужархинхай, огсом огсомоор далайна. Һүхэеэ буулгаха бүхэндэнь гааһаниинь амандань ондого-сондого һүрэжэ, буурал һахалайнь үзүүр шэшэрээд-шэшэрээд абана. Саб сагаан зомгооһод үй бутаран, гэнтэ дэгдэһэн сахалинууд мэтээр хайша хайшаа сасарна. Тос-тос! Һүхэнүүд түргэн урилдана.

Содбо хүхюутэй. Үе үе болоод лэ хуушан гэрэйнгээ хажууда табяатай трактор тээшээ хялам гэжэ хараадхина. Удахагүй даа, хойто талаарнай тракторай дуун үдэр һүнигүй наяржа, үдэрэй игаабаридa бэлшэхэеэ гараһан хонидоо дахааша Дулма басаганай иргуу аялга адлил зэдэлэлсэхэ.

...Дээшээ харыт! Хабарай тэнгэриин сэлмэг гээшэнь! Номин хүхөөр зэнхыһэн номгон тэнюун огторгойн энеэбхилһэн шарайе шэртэжэ байхада, сэдьхэл соошни һэргэлэн, хүхюутэй, уужам болошоходол гэнэ. Аяар тэрэ холуур гэнжэтэн ошоһон хадануудай орой дээгүүр нэмэргэ мэтээр долгилһон сэнхир сагаан хяаза хүбөөнь Дулма басаганай дурдан пулаадай намилзаае Содбодо һануулаад орхино.

Дулма хүүхэн, хаанабши мүнөө? Дуулим таладаа хони адуулжа ябана ёһотойш. Удахагүй даа, хун сагаан хонидшни зүлгын баярые үзэжэ, дайдаар гүйлдэхэ. Хонгёо хоолойншни аялга доро түрүүшын ургынууд хүхэхэн дэлбээ һэгсэржэ, тэнюун дайдынгаа хэды шэнээн уужамые гайхан гайхан найгахал. Тэрүү тэндэ, Бургаастайн поли дээрэ Содбыншни булад хүлэг доргюунаар нисагаалжа, шинии гүрэмэл ута үһэн шэнги хаб хара буураздаа гэзэгэтүүлэн ошохо.

Мүнөө Содбошни гэр барина. Ши мэдэнэ ёһотойш. Энэ гэрэй гуламтын галые ши түрүүн удхалжа, шэнэһэн түлеэнэй хонишуухан утаан шэнэ неэшэнэйнь ута хоолойгоор бур-бурхан гараха.

...Дулма, дуулалши дуугаа! Шиний ерээдүйн гэрэй сарюун торхо дээрэ хабарай тэнгэри энеэбхилжэ, арюун наран алтан элшээ тэрээ руу адхажал байна. Тос-тос! Һүхэнүүд урилдана. Энэ гэр соо наранай элшэ уран хатараар наадажа, сэлмэг тэнгэри шэнги һаруул ходоодоо байг лэ! Харана гүш, хабарай тэнгэри Содбо та хоёрто зол жаргал хүсэжэ, шэнэ гэрэй нангин һуури дээрэ шэдитэ нараяа тодхожорхёод, энеэбхилэн зэнхынэ.

2. ХИИБАРААН

ХАБАРАЙ хубсаһанда хүнүүд ороһоор үнинэй. Гүлмэр хүбүүдэй сагаан сагаан малгайнууд тосхоной гудамжада олоор харагдадаг болоо. Зарим хүхирүү хүбүүд буржагар, һаглагар үһэеэ ялайтар һамнанхай: тэдэнэртэ малгай хэрэггүй, толгой нюсэгөөр ябахадань һэрюун ха юм. Нимгэхэн оймһо үмдэһэн басагадай нариин, бүдүүн хүлнүүд сайбалзажа, хүтэлые зубшан ургаһан хүдэр ута хуһадай жэрэлзээе һануулна.

Дулаан үдэрнүүд хойно хойноһоо һубарина. Тала дайдын саһаншье соохорложо, хабарай түлэг үе ерэбэ хэбэртэй. Аглаг нугаар алаг туунай ганганаан дуулдажа, халуун оронһоо ерэхэ шубуудай хаһа дүтэлбэ хэбэртэй. Бургааһадай гүлгэн мүнгэн тобшоор сасаржа, хайлажа эхилһэн горхоной толи соо гоё һайханаа харана хэбэртэй.

Сэлмэг, дулаан үдэрэй болоходо сэнгүү зохид даа. Хабарай наранай дулаахханаар шаража эхилхэдэ ханхйнама жабартай буурал сагаан үбэлшье мартагдаһан шэнги. Нигээд лэ гол горход шууян урдажа, модоной набшаһад ногоон түймэрөө табижа, модонһоо модондо унин шэнги зөөлэхэн хүбэн хиидэхэ. Сэсэглэхы, һалбархы энэ дуулим үедөө уляангирнуудшье бэе бэедээ дурлахань.

.. Үглөөгүүр сэлмэг байна гэһээмни, үдэһөө хойшо тэнгэриин үнгэ бараан хара болоод, шуурган шуухиржа эхилбэ. Хаанаһаа бууһан һалхин бэ?! Огторгойн гүнзэгы оёорто олбог үүлэд олооролоо хөөрсэгэнэлдэн, саһан будараад орхибо. Хүйтэн гээшэнь! Хабарай нимгэн хубсаһанда ороһон хүнүүд тэнгэри тээшэ ууртайгаар харан, гудамжаар ярана. Суба үмдэһэн эдир басагад тобжогоносо гүйлдэн ошожо, автобусто хүрэнэ. Малгайгүй хэдэн хүбүүд пальтогойнгоо заха бодхоожорхёод, һугадаа хабшуулаад ябаһан дансаяа далбагануулан саашална. Арадаа сүүмхэ үргэлһэн үхибүүд шаг шууяа табилдан, һургуулиин ордонһоо гаража ерэнэ. Хүхюу энеэдэн замханагүй. Тэдээндэ хабарай хагсуу һалхин аймшагтай бэшэл ха.

Гансал наһатайшуул үйлсөөр аалихан гэшхэлнэ. Үбэлэйнгөө дэгэлһээ үшөө һалаадүй үбгэндэ хабарай ааша танил ха даа. Түлгүүраа тоб-тоб тулаһаар, машинын үнгэрэн гарахые яаралгүй хүлеэнэ.

Автобусууд ууртайгаар һэлгэлдэнэ. Ногоон галтай таксинуудшье хүйтэн агаарые шуура эсхэн хайлдана. Трамвайнууд уйтайгаар хахиналдана. Һалхин эшхэрнэ.

«Хабарай тэнгэри хагтай богтой» гээд арад зоной хэлсэдэгынь яаха аргагүй зүб байна. Үглөөгүүр эртэ айхабтар хурса наран мандажа, наруули дулаахан үдэр болохонь гэжэ һанаа һэмди. Харин мүнөө юун гээшэб? Үбэлнай дахин тэхэрижэ ерээд, арбагар сагаан саһаяа хабарай нюур руу шэдээд шэдээд эхилбэ. Богонёор хэлэхэдэ, хабарай тэнгэриие олон зантай, аяга сай дээрэһээ орбого-торбого гэжэ сухалдашадаг хүнтэй сасуулхада тон таарамжатай.

...Галзуу һалхин эшхэрнэ. Бордоһолно. Хайлажа байһан гол горходшье дуулгаяа дахин үмдэбэ. Үйлсэ гудамжаар мүнгэн толинууд мүльһөөр хушагдаба. «Гахай багшын» гэдхээжэ эхилһэн эхэ-газар дахинаа яһ хүрэшэбэ.

Хаана гээшэб хабарнай? Хангал сэсэгүүдэй үнэрөөр анхилха, гол горходой шууяагаар хүгжэмдэхэ, сэл ногоон набшаһаар хубсалха хабарай шэнжэ нимэл даа.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ПРАВДА БУ...

Мүнөөдэрэй ...

Нэгэдэхи хуудаһан... ...рамдалай ба социали... һада» гэһэн «Правда» ... рүү бэшэг. Бурядай ... Верховно Соведэй то...

Хоёрдохи хуудаһан... АССР-эй Верховно С... тоолнууд. «Удаахи ... «эрхим сэгнэлтэ» гэж... ряковой статья. Тур... най.

Гурбадахи хуудаһан... дай литература ба ... делиин Захаамнай ... гэгдэһэн тухай И. К... тэмдэглэл. Хилын са... һан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһан... ний огонёк.

Редакторай ор...
М. Н. Н...

Управления по печа... вете Министров Бу... Гор. Улан-Удэ, ...
Н-01381. Зак...